

ผู้สูงอายุในสังคมจีน: การจัดสวัสดิการ ต้นแบบการดูแล และกิจกรรมทางสังคม

ธีระ สิ้นเดชาภิรักษ์

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

teera.sd@gmail.com

DOI : 10.14456/tujournal.2015.1

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาระบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศจีน 2) เพื่อศึกษาต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observe) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาไว้ 2 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลนครเซี่ยงไฮ้ (Shanghai) เขตจิ้งอัน (Jing'an) และมณฑลซื่อชวน (Sichuan) เมืองเฉิงตู (Chengdu)

ผลการศึกษาพบว่า

1) ในการจัดสวัสดิการด้านความมั่นคงทางรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุในปัจจุบันของจีนแบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ การประกันสังคม (Social Insurance) และการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) การประกันสังคมประกอบด้วยความคุ้มครอง 5 ประการ คือ บำนาญสำหรับผู้สูงอายุ การว่างงาน การรักษาพยาบาล การบาดเจ็บจากการทำงานและการทดแทน และการคลอดบุตร การช่วยเหลือทางสังคมเป็นการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนของรัฐเพื่อให้ความช่วยเหลือบุคคลและครอบครัวที่ตกอยู่ภายใต้ความยากจนเพื่อให้มีความเป็นอยู่ การรักษาพยาบาล การศึกษา ที่อยู่อาศัย หรือความต้องการอื่นๆ ตามอัถภาพ

2) ต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุมีลักษณะไปเข้าเย็นกลับของทั้งสองพื้นที่พบว่า การบริการในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุย่อมมีความแตกต่างกันไปตามบริบทในแต่ละชุมชน และที่มาของการก่อตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ เขตจิ้งอัน เริ่มต้นจากรัฐบาลเขตจิ้งอันได้ลงนามในสัญญาข้อตกลงกับรัฐบาลเทศบาลนครเซี่ยงไฮ้ให้พัฒนาเขตจิ้งอันเป็นเขตตัวอย่างในการดูแลผู้สูงอายุ สำหรับศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเขตเวินเจียง (Spirit Home) นั้น ตั้งขึ้นโดยองค์กรที่ไม่แสวงหาผลประโยชน์ NPO-Non Profit Organization ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ทั้งสองพื้นที่มีการเกิดอาสาสมัครเข้ามาดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชนและภาครัฐในการเข้ามามีบทบาทพร้อมกันในการดูแลคนในชุมชน

3) กิจกรรมของผู้สูงอายุทั้ง 2 เขตพื้นที่ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมแนวสันถนาการและนันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และการฝึกอบรม และกิจกรรมการให้บริการเพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคม สำหรับเขตจิ้งอันพบกิจกรรมเฉพาะ คือกิจกรรมหาคู่ให้บุตรเป็นศูนย์รวมผู้สูง

อายุให้มารวมกลุ่มกันในการทำกิจกรรมพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลครอบครัวและบุตรของตน กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกิจกรรมด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกับสังคมได้ สำหรับในเมืองช่างไห่ เป็นเขตเทศบาลนครได้มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ให้ความรู้และมีกิจกรรมต่อยอดในการเข้าร่วมกิจกรรมจึงมีมหาวิทยาลัยของผู้สูงอายุเกิดขึ้น

[วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2558]

คำสำคัญ: การจัดสวัสดิการ, ต้นแบบการดูแล, กิจกรรมทางสังคม, ผู้สูงอายุ, ประเทศจีน

Elderly in Chinese Society: Welfare Services, Model for Elderly Care and Social Activity

Teera Sindecharak

Faculty of Sociology and Anthropology

Thammasat University

teera.sd@gmail.com

DOI : 10.14456/tujournal.2015.1

Abstract

The objectives of research article are 1) to study the welfare systems among Chinese elderly in China 2) To study elderly care service provision in China from successful areas and 3) to study the factors that caused the social activity for supporting elderly potentially. In addition, the documentary research, non-participatory observation, and in-depth interview are used in this study. Two areas of this study consist of Jing'An district in Shanghai and Sichuan province in Chengdu city.

The results of this study are as followed:

1) Considering the welfare of income security for elderly in the present, it is divided into two systems; Social insurance and social assistance. Social insurance covers pension for the elderly, unemployment, and medical treatment, injury from work and replacement, and childbearing. Social assistance is established by government fund to assist individuals and families who are the poor. These welfares on social security are needed for a good livelihood, healthcare, education, housing or others conventionally.

2) For elderly day care service provision from successful areas, care of the elderly services differ according to the context of each community and the source of establishment on elderly day care service. In Jing'An district, the government has signed an agreement with Shanghai to develop a model of elderly care center. For the elderly care center in Wen Jiang (Spirit Home) based on state agency, it is established by Non-Profit Organization-NPO. The volunteers of elderly day care center are found to take care of elderly in communities. Besides, the corporation between community and government that leads to the relationship and feeling of ownership in community.

3) The activities of the elderly based on two areas of interest are divided into three types namely leisure activities and recreation, the activity on promotion of learning and training, and the service activity that are beneficial to society. The special activity

which is found in Jing'An province is match making. This activity is established as an elderly center to gather any elderly for sharing their family and children stories. This match making activity is an interacting aspect of elderly leading to the social participation. On the other hand, Shanghai city, city municipal, encourages the elderly to learn and participate in any learning activities by establishing the university for the elderly.

[Thammasat Journal, Volume 34 No.2, 2015]

Keywords: Welfare Services, Model of Elderly Care, Social Activity, Elderly, China

บทนำ

เช่นเดียวกับในหลายๆ ประเทศทั่วโลก จีนกำลังประสบกับสภาวะการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุ หรืออาจกล่าวได้ว่ามีอัตราการรวมเร็วมากกว่าทุกประเทศเสียอีก โดยในปี ค.ศ. 1990 จีนมีจำนวนประชากรที่มีอายุเกิน 65 ปีเพียงร้อยละ 9 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่นักประชากรศาสตร์จีนได้ฉายภาพทางประชากรให้เห็นว่า ในปี ค.ศ. 2030 จีนจะมีประชากรผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 22 ของจำนวนประชากรทั้งหมดหรือเพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่าภายในระยะเวลาเพียง 40 ปีเท่านั้น และประชากรผู้สูงอายุในจีนจะคิดเป็น 1 ใน 4 ของประชากรผู้สูงอายุของทั้งโลก หากจะดูโครงสร้างเพศและอายุของประชากรจีนจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุในจีนได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี ค.ศ. 2010 กับปี ค.ศ. 2035 ในขณะที่จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานลดลง เนื่องจากอัตราการเกิดมีไม่เพียงพอที่จะมาทดแทน ถึงแม้ว่าปัญหาดังกล่าวจะยังไม่ใช่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ แต่ด้วยอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนคนแก่อย่างรวดเร็วนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านการขาดดุลของเงินทุนประกันสังคมซึ่งเป็นระบบสวัสดิการหนึ่งที่ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุในจีนเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากภาระที่กองทุนต้องจ่ายเงินบำนาญที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากคนอายุยืนยาวขึ้นด้วยอีกประการหนึ่ง จากข้อมูลตัวเลขในทางสถิติ พบว่า ในปี ค.ศ. 2002 จีนต้องจ่ายเงินประมาณร้อยละ 2 ของมูลค่า GDP ทั้งหมดเพื่อใช้ในการจ่ายเงินบำนาญให้กับคนที่เกษียณอายุ แต่ในอีก 30 ปีข้างหน้า คาดกันว่าจะต้องใช้เงินมากถึงร้อยละ 30 ของ GDP เพื่อให้สวัสดิการดังกล่าวซึ่งถือเป็นภาระที่หนักมากสำหรับรัฐ และเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการปรับโครงสร้างรัฐวิสาหกิจของจีน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้จีนต้องดำเนินการปฏิรูประบบประกันสังคมและเงินบำนาญในยุคปี 90 ซึ่งหลักสำคัญก็คือ การจัดตั้งกองทุนสำรองเงินและการรวบรวมระบบที่กระจัดกระจายเข้ามาไว้ด้วยกัน โดยจัดทำในลักษณะของการจัดตั้งบัญชีสำหรับการสมทบเงินทุนประกันสังคมของแรงงานแต่ละคน โดยอาจหักจากค่าจ้างของลูกจ้าง นายจ้างเป็นผู้จ่าย หรือทั้งสองช่วยกันสมทบ และมีการรวบรวมเงินทูลดังกล่าวไปทำการลงทุนเพื่อให้มีผลกำไรกลับมาเข้าสู่บัญชีของแต่ละคนเหมือนระบบกองทุนประกันสังคม สำนักงานประกันสังคม กองทุนเงินสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนเพื่อการเกษียณ หรือกองทุนที่ใช้ชื่ออื่นๆ เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันในประเทศไทย

หากพิจารณาเขตที่อยู่อาศัย จากข้อมูลทางสถิติจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันผู้สูงอายุในจีนส่วนใหญ่แม้ว่าจะยังคงอาศัยอยู่ในเขตชนบทแต่ตั้งแต่ก่อตั้งและสถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ. 1949 เป็นต้นมา สัดส่วนของผู้สูงอายุในเขตเมืองก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนปัจจุบันมีสัดส่วนใกล้เคียงกับคนในเขตชนบทโดยมีส่วนต่างไม่ถึงร้อยละ 5 ทั้งนี้เป็นเพราะส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะสวัสดิการที่รัฐดูแลผู้สูงอายุในเขตเมืองและชนบทมีความแตกต่างกัน นอกเหนือไปจากเหตุผลในเรื่องของพื้นที่ความเป็นเมืองที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศอย่างก้าวกระโดดของจีน แต่ผลการศึกษาลูกส่วนใหญ่กลับพบว่าผู้สูงอายุจีนในเขตชนบทมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและอายุยืนยาวกว่าในเขตเมือง

ถึงแม้ว่าประเทศจีนจะยังอยู่ในสภาวะที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา แต่จีนก็เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว กล่าวคือ จีนมีประชากรผู้สูงอายุเกินกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ

มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 และเป็นประเทศเดียวในโลกที่มีจำนวนผู้สูงอายุเกินกว่า 100 ล้านคน โดยในปัจจุบันมีประชากรสูงอายุประมาณ 149 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 11.3 ของประชากรทั้งประเทศ และมีสัดส่วนประชากรในวัยแรงงาน 3 คน ต่อการดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้โครงสร้างประชากรของจีนเป็นเช่นนี้ เกิดจากผลของนโยบายการวางแผนครอบครัวอย่างเข้มข้นของรัฐบาลจีนที่เรียกว่า “นโยบายลูกคนเดียว” หรือ “One Child Policy” ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 เป็นต้นมา ซึ่งผลจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว ทำให้มีจำนวนเด็กเกิดใหม่น้อยลงเป็นอย่างมาก ประกอบกับการที่จีนมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดี ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและการรักษาพยาบาลดีขึ้นทำให้คนมีอายุที่ยืนยาวมากขึ้น

ในช่วงการสถาปนาประเทศปี ค.ศ. 1949 จีนมีประชากรแค่ 450 ล้านคน โดยมีอายุเฉลี่ยประชากรแค่ 40 ปีเท่านั้น ต่อมาจีนใช้นโยบายส่งเสริมการมีลูกมากๆ เนื่องจากต้องการเพิ่มจำนวนแรงงานสำหรับการพัฒนาประเทศ จึงส่งผลให้ในปี ค.ศ. 1958 ประชากรจีนมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็น 600 ล้านคน จนเกิดความกังวลว่าประชากรจะล้นประเทศเกินกว่าที่ทรัพยากรจะรองรับได้ รัฐบาลจีนจึงเปลี่ยนนโยบายทางด้านประชากรอย่างฉับพลัน ซึ่งก็คือการประกาศใช้นโยบาย “One Child Policy” นั่นเอง ทั้งนี้ มีการคาดการณ์กันว่าหากไม่มีการประกาศใช้นโยบายดังกล่าวแล้ว ประชากรจีนในปัจจุบันอาจมีจำนวนมากถึง 2 พันล้านคน

นอกจากประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุแล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจศึกษาก็คือ การศึกษาการดำเนินการกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาททางสังคมในเชิงบวก (Positive Role) ภายในชุมชน ซึ่งถือเป็นการรองรับสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในสังคมที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย การดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุถือเป็นมาตรการทางสังคมที่สำคัญควบคู่ไปกับการสร้างมาตรการรองรับทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การจ่ายเบี้ยยังชีพ และการจัดสวัสดิการบำนาญ ซึ่งเป็นมาตรการทางเศรษฐกิจนั้นมีความสำคัญเป็นอันดับแรกๆ ที่ใช้แก้ปัญหาสังคมสูงวัยในหลายแห่ง แต่กระนั้นเราก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าสวัสดิการเป็นการมอบภาพลักษณ์เชิงลบแก่ผู้สูงอายุโดยให้กลายเป็นผู้รับสวัสดิการจากรัฐ ภาพลักษณ์และบทบาทเชิงลบดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุถูกมองว่าไม่ได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม และยังทำให้สังคมมองว่าผู้สูงอายุไม่ได้แสดงบทบาทในการเป็นผู้กระทำ (Active Role) ที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมกับคนอื่น ๆ ในแง่นี้ การให้ความสำคัญกับชีวิตของผู้สูงอายุที่นอกเหนือไปจากมิติทางร่างกายและเศรษฐกิจแล้ว ควรจะมองชีวิตของผู้สูงอายุในมิติเชิงสังคมและวัฒนธรรมด้วย ในแง่ที่ว่าผู้สูงอายุยังสามารถเป็นคลังปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทให้ผู้สูงอายุมีบทบาทเชิงบวก คือ ผู้สูงอายุจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมทางสังคม และเป็น “ผู้ให้” มรดกทางปัญญาแก่คนรุ่นหลังได้

หากมีมาตรการทางสังคมเพื่อรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในสังคมสูงวัยโดยควบคู่กับมาตรการทางเศรษฐกิจจะทำให้รัฐและสังคมแก้ไขสถานการณ์ของสังคมสูงวัยให้มีประสิทธิภาพมากกว่า เพราะเป็นการให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุแบบองค์รวมทั้งมิติทางร่างกาย จิตใจและสังคม ไปพร้อมกัน ไม่ใช่เพียงมิติใดมิติเดียว เนื่องจากประสบการณ์การรับมือกับสถานการณ์สังคมสูงวัยในหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศในแถบตะวันตก สะท้อนให้เห็นแล้วว่า การแก้ปัญหาในมิติเศรษฐกิจโดยการให้สวัสดิการ

บ้านานานั้นยังไม่ใช่วิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เพราะในระยะยาวรัฐจะต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นทั้งในเรื่องของการจัดหางบประมาณสำหรับเงินบ้านานา เบี้ยยังชีพ และงบประมาณสำหรับค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุ การจัดจ้างบุคลากรทางการแพทย์ สาธารณสุข และผู้ดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาสังคมสูงวัยในประเทศจีนก็คือ การที่จีนเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในโลก ประกอบกับมีแนวโน้มของประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ นั้น จีนได้มีการดำเนินงานและกิจกรรมทางสังคมซึ่งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในเชิงบวกในลักษณะใดบ้าง และมีปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมใดที่ช่วยผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางสังคมดังกล่าวได้ นอกจากนี้เพื่อเป็นการยืนยันถึงคุณูปการหรือประโยชน์ที่มาจากกิจกรรมทางสังคม จึงมุ่งศึกษาผลของการดำเนินงานกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ในประเทศจีนว่าจะสามารถทำให้ผู้สูงอายุเป็นประชากรที่มีคุณภาพทั้งทางกาย จิตใจ และสังคมได้ในลักษณะใด นอกจากนี้มาตรการทางสังคมจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้หรือไม่ในการช่วยลดภาระเศรษฐกิจของรัฐในการรับมือสถานการณ์สังคมสูงวัยในประเทศจีน ทั้งนี้ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับการศึกษาสังคมสูงวัยในประเทศจีนจะทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงจุดแข็งจุดอ่อนของการจัดกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับใช้กับสถานการณ์สังคมสูงวัยของประเทศไทย

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทั้งเอกสารวรรณกรรม งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสังเคราะห์เรียบเรียงและทำความเข้าใจเพื่อหาคำตอบและคำอธิบายในวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ข้างต้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนี้เรียกกันว่า วิธีวิจัยเชิงเอกสาร นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้อาศัยการเก็บข้อมูลจากภาคสนามผ่านการสังเกตและการสัมภาษณ์บุคคลนัยสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านการบอกเล่าจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่กล่าวเพิ่มเติมนี้เรียกกันว่า การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาไว้ 2 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลนครซางไห่ (Shanghai) เขตจิงอัน (Jing'an) และมณฑลซื่อชวน (Sichuan) เมืองเฉิงตู (Chengdu) เขตเวินเจียง (Wenjiang) ซึ่งล้วนแต่เป็นเมืองที่มีความน่าสนใจในการศึกษาประเด็นระบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุ และกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในประเทศจีนทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะจากข้อมูลสถิติปี 2009 เทศบาลนครซางไห่หรือเซียงไฮ้ เป็นเขตการปกครองที่มีอัตราส่วนพึ่งพิงในวัยชราสูงที่สุด เฉพาะในเขตจิงอันมีผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ทั้งหมดกว่า 82,700 คน จากประชากร 3 แสนกว่าคน ขณะเดียวกัน เขตจิงอันยังเป็นเขตที่มีผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 100 ปี มากเป็นอันดับหนึ่งอีกด้วย ในปี ค.ศ. 2010 รัฐบาลเขตจิงอันได้ลงนามในสัญญาข้อตกลงกับรัฐบาลเทศบาลนครซางไห่ให้พัฒนาเขตจิงอันเป็นเขตตัวอย่างในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งสร้าง “หมู่บ้านแสนสุข” สำหรับผู้สูงอายุขึ้น โดยจะทดลองนำร่องที่หมู่บ้านसानเปย เพื่อสร้างฐานข้อมูลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ เพื่อเป็นการติดตามและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานีนอนามัยในพื้นที่เพื่อเชื่อมต่อข้อมูลทั้ง 2 ส่วน ใน “หมู่บ้านแสนสุข” จะดูแลผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเรื่องของความปลอดภัย การส่งช่างตรวจสอบระบบน้ำ ไฟ แก๊ส เป็น

ระยะ เพื่อป้องกันอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนหมู่บ้าน ชุมชนยังให้บริการด้านอาหาร สำหรับผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพน้อย ซึ่งทางเขตได้ขอการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน อาทิ สนับสนุนอาหารกลางวันแก่ผู้สูงอายุที่มีรายรับน้อย ซึ่ง ณ ปัจจุบัน ในเขตมีผู้สูงอายุที่มีรายรับน้อย ประมาณ 36 คน นอกจากนี้ยังมีการอบรมการหนีไฟ มีการจัดกิจกรรมความบันเทิงต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ กล่าวโดยสรุป “หมู่บ้านแสนสุข” มีบริการดูแลผู้สูงอายุในด้านอาหาร การอาบน้ำ ทำความสะอาดบ้าน เหตุการณ์ฉุกเฉิน การดูแลรักษาโรค การเดินทางซึ่งกล่าวได้ว่าครอบคลุมในทุกๆ ด้านของการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นในพื้นที่นี้จึงถูกยกให้เป็นต้นแบบที่ดีอันดับการดูแลผู้สูงอายุในประเทศจีนมานานติดต่อกันหลายปี ส่วนเมืองเฉิงตูเป็นเมืองเอกของมณฑลชื้อชวนหรือเสฉวน ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำหมินใจกลางมณฑล ประชากรเมืองเฉิงตูมีราว 10 ล้านคน จัดเป็นอันดับ 3 ของประเทศจีน ปัจจุบันเป็นทั้งศูนย์กลางด้านการเมือง การทหาร และด้านการศึกษาของภูมิภาคตะวันตกเฉียงใต้ เมื่อราว 2,000 ปีที่แล้วในสมัยจิ้นซีฮ่องเต้ ได้มีการจัดการชลประทานขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่เกิดเป็นประจำทุกปี เมื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมได้ ชาวนาชาวไร่เพาะปลูกได้ดี ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น คนจึงเริ่มอพยพมาที่เมืองนี้มากขึ้นเรื่อยๆ จากการสำรวจสำมะโนประชากรครั้งที่ 6 ของประเทศจีน เมื่อปี ค.ศ. 2010 พบว่ามี 27 มณฑล ที่มีจำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 65 ปี มากกว่า 1 ล้านคน โดยมีมณฑลเสฉวน เป็นอันดับ 23 มณฑลเสฉวนเริ่มมีโครงการสร้าง Model เพื่อเป็นต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุในเขตเวินเจียง (Wenjiang) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 ซึ่งโครงการดังกล่าวได้รับการยกย่องจากสำนักงานดูแลผู้สูงอายุในเมืองเฉิงตูเป็นอย่างมากและถูกส่งเข้าประกวดเพื่อคัดเลือกให้เป็นต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุของจีน อย่างไรก็ตาม เมืองทั้งสองที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้นั้นมิใช่เมืองที่มีความเป็นตัวแทนเมืองต่างๆ ในประเทศจีน เนื่องจากประเทศจีนนั้นมีความหลากหลายทั้งในทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต รวมไปถึงสภาพที่แตกต่างกันออกไปตามพื้นที่

การจัดสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุจีนในอดีตถึงปัจจุบัน

การประกันสังคมผู้สูงอายุในประเทศจีนเริ่มต้นขึ้นในลักษณะของการจัดตั้งกองทุนการประกันสังคมในวัยสูงอายุ ซึ่งถ้ามองจากโครงสร้างโดยทั่วไปแล้วข้อกำหนดการพัฒนาประกันสังคมของผู้สูงอายุสามารถแบ่งช่วงของการพัฒนาออกเป็น 2 ช่วง คือ ระหว่างปี ค.ศ. 1950-1986 และในช่วงของการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงโครงสร้าง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 จนถึงปัจจุบัน

1) ระหว่างปี ค.ศ. 1950-1985

1.1) ระยะเริ่มต้น (ระหว่างปี ค.ศ. 1950-1957)

หลังจากการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ. 1949 ประเทศจีนได้มีการฟื้นฟูทางด้านเศรษฐกิจเพื่อทำให้เกิดความมั่นคงเป็นจุดมุ่งหมายหลักของประเทศ โดยเริ่มต้นจากการสร้างระบบหลักประกันสุขภาพรูปแบบใหม่และประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1951 โดยมีการประกาศว่าด้วย “ข้อกำหนดเงื่อนไขของการประกันสังคมของแรงงานของสาธารณรัฐประชาชนจีน” ซึ่งในช่วงของการเริ่มต้นพัฒนาประเทศ โครงสร้างการประกันสังคมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในลำดับแรก โดยรวมถึงข้อกำหนดการประกันในวัยชรา การรักษาพยาบาล การศึกษาและความคุ้มครองการได้รับบาดเจ็บอันมีสาเหตุจากการทำงาน ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดได้รวมไว้ในเรื่องประกันสังคม (Social Insurance) ระบบประกันสังคมใน

เขตเมืองได้ถือกำเนิดขึ้นพร้อมๆ กับระบบบำเหน็จบำนาญในช่วงนี้อีกด้วย ต่อมา ในปี ค.ศ. 1955 จีนได้ออกประกาศข้อบังคับทางกฎหมายว่าด้วย การจัดการโครงสร้างของผู้ที่เกษียณ, การจัดการเกี่ยวกับแรงงานหลังจากเกษียณการทำงาน และการคิดคำนวณเวลากำหนดการทำงาน ในปี ค.ศ. 1956 จีนได้มีการออกกฎหมายให้ความคุ้มครองที่ครอบคลุมแรงงานทั่วประเทศมากถึง 16 ล้านคน และได้ลงนามข้อตกลงว่าด้วยกลุ่มแรงงานกับลูกจ้างมากถึง 23 ล้านคน ในการให้ความคุ้มครองด้านสุขภาพในยามชรา โดยตัวเลขเหล่านี้คิดเป็นในสัดส่วนของรัฐวิสาหกิจและในส่วนของกิจการมีจำนวนคนงานมากถึงร้อยละ 94 ในขณะนั้น

1.2) ระยะเวลาพัฒนา (ระหว่างปี ค.ศ. 1958-1966)

ในช่วงนี้เองเป็นช่วงของการปรับปรุงการประกันสังคมผู้สูงอายุในเขตเมืองให้มีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น สิทธิประโยชน์มีมากขึ้น ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยในปี ค.ศ. 1958 ประเทศจีนได้ออกกฎหมายว่าด้วยการจัดการลูกจ้างที่เกษียณและคนงาน โดยมีการขยายกว้างทางด้านเงื่อนไขการเกษียณ มีการยกระดับให้ได้ผลประโยชน์ตอบแทนที่สูงเพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตตามอัตภาพมากยิ่งขึ้น และครอบคลุมกลุ่มคนที่ควรจะได้รับ ความคุ้มครองมากยิ่งขึ้น

1.3) การประกันสังคมผู้สูงอายุโดยภาคเอกชน (ระหว่างปี ค.ศ. 1967-1985)

ในช่วงเวลานี้เองมีลักษณะพิเศษคือข้อกำหนดของประกันสังคมผู้สูงอายุในเขตเมืองมีข้อกำหนดโดยได้รับอิทธิพลมาจากหลายปัจจัยโดยทางด้านประกันสังคมและสังคมมีส่วนช่วยเหลือในการช่วยลดค่าใช้จ่ายลงมากและในที่สุดก็ทำให้กลายเป็นในลักษณะของประกันสังคมภาคเอกชน หลังจากช่วงของการปฏิวัติผ่านพ้นไป การประกันสังคมของผู้สูงอายุได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง โดยการเปลี่ยนแปลงของประกันสังคมของภาคเอกชนนั้นได้รับการเปลี่ยนแปลงของพื้นฐาน ซึ่งลักษณะพิเศษนี้เองได้รักษาระดับมาจนถึงปี ค.ศ. 1985

นักวิชาการจีน อาจารย์ จาง หยุน กัง (张运刚/ Zhang YunGang) ได้พยายามวิเคราะห์และอธิบายลักษณะพิเศษของระบบประกันผู้สูงอายุในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1950-1985 นี้ว่าเป็นผลมาจากการวางแผนโครงสร้างทางเศรษฐกิจในช่วงต้นของการดำเนินเศรษฐกิจในรูปแบบของสังคมนิยม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 รูปแบบประกันสังคมในอดีต ประเทศและภาคเอกชนที่ทำงานมีหน้าที่ร่วมกันในการประกันสังคม แต่ความรับผิดชอบยังคงเป็นภาคเอกชนนั้น รัฐและเอกชนจึงกลายเป็นการประกันความรับผิดชอบต่อด้านการเงินโดยตรงของการประกันสังคม ในช่วงของการปฏิวัติทางด้านวัฒนธรรม ประเทศและภาคเอกชนที่ทำงานนั้นท้ายที่สุดแล้วยังคงมีหน้าที่รับผิดชอบหลักของภาคเอกชนที่จะต้องรับผิดชอบต่อเกือบทั้งหมด ซึ่งลักษณะนี้เองทำให้เกิดเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของภาคเอกชน

ข้อที่ 2 เนื่องจากอดีตภาคเอกชนมีหน้าที่สำคัญเพียงเพื่อการจัดทำสิทธิประโยชน์ทางด้านสวัสดิการ มีความเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ในช่วงขณะนั้น ด้วยเหตุนี้ ส่งผลให้ภาคเอกชนแต่ละแห่งมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดของสวัสดิการความเป็นมาตรฐานของข้อกำหนดที่มีความแตกต่างและสิ่งสำคัญคือ มีลักษณะของของประกันสุขภาพในลักษณะเปิด ดังนั้นสิ่งสำคัญอยู่ที่ภาคเอกชนนั้นมีหรือไม่มีเงื่อนไขของเงื่อนไขสวัสดิการประกันสังคมทางด้านผู้สูงอายุ

ข้อที่ 3 รูปแบบทางด้านการเงินมักมีลักษณะเดียวคือรับขณะนั้นจ่ายขณะนั้น ในช่วงเวลานั้นเองเงื่อนไขของทางด้านประกันสังคมนั้นทั้งหมดอยู่ในลักษณะของเงื่อนไขรับเงินขณะนั้นจ่ายขณะนั้น โดยทั่วไปแล้วจะไม่ใช่ในลักษณะของการเก็บเข้าไปสู่ระบบกองทุนเงินสะสม และแน่นอนนี่คือสิ่งที่ เป็นลักษณะพิเศษของความต้องการในการจัดสรรตามความต้องการของสังคม เนื่องจากลูกจ้างมีระดับเงินเดือนที่ต่ำ จึงไม่สามารถที่จะใช้ระบบของกองทุนเงินสะสมนำมาใช้ได้

ข้อที่ 4 มีความครอบคลุมที่แคบ ระดับของการประกันสังคมที่ต่ำ โดยระบบประสังคมของผู้สูงวัยมีข้อจำกัดครอบคลุมเพียงแค่มือเมือง คนในชนบทจะยังไม่ได้รับสิทธิประโยชน์นี้ หรือได้รับแต่จะรับในเงื่อนไขที่น้อยและแคบ และลักษณะพิเศษของการจัดสรรคือเป็นการก้าวเข้าไปสู่การลดระดับของมาตรฐานในการครอบคลุมของรูปแบบของประกันสังคมของผู้สูงอายุ

2) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 ถึงปัจจุบัน

2.1) การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงโครงสร้างของประกันสังคมผู้สูงอายุ (ระหว่างปี ค.ศ. 1986-2000)

ในช่วงเวลานี้เองเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างโดยเริ่มต้นจากปี ค.ศ. 1986 จนถึงปัจจุบัน ในช่วงนี้เป็นช่วงของการก้าวเข้าไปสู่ประกันสังคมผู้สูงอายุในรูปแบบใหม่ โดยการยึดเอาข้อกำหนดของภาคเอกชนเป็นสำคัญ ในท้ายที่สุดทำให้เกิดเป็นการรวมกันของข้อกำหนดทางด้านพื้นฐานของระเบียบการประกันสังคมในผู้สูงอายุ ในปี ค.ศ. 1986 มีการออกกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจีนครั้งที่ 7 ตามแผนพัฒนา 5 ปี โดยมีความชัดเจนที่จะสร้างเงื่อนไขข้อกำหนดทางด้านประกันสังคมของผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสม โดยมีการให้ความสำคัญกับการบริหารควบคุมดูแลทางด้านสังคมเป็นหลัก และหลังจากปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมาประเทศจีนได้เริ่มเข้าสู่การสร้างข้อกำหนดเกี่ยวกับการเกษียณของลูกจ้าง โดยการยึดเอาระบบที่ว่าด้วยการจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม การให้ลูกจ้างจ่ายเงินค่ากองทุนประกันสังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการ เริ่มต้นในปี ค.ศ. 1987 จีนได้ออกกฎหมายว่าด้วยการดำเนินการทางด้านแรงงานของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นการดำเนินการทางด้านประกันสังคมของผู้สูงอายุที่มีผลมาจากรัฐ โดยที่มาของเงินประกันสังคมนั้นมาจากภาคเอกชนที่ทำงานและการสะสมเงินทุนมาจากคนงาน

ต่อมาจีนได้ออกกฎหมายว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปว่าด้วยประกันสังคมลูกจ้างผู้สูงอายุ โดยเนื้อความชี้ให้เห็นถึงเงินประกันสุขภาพนั้นมาจากกิจการภาคเอกชนที่ทำงานและตัวลูกจ้างเอง ร่วมกันรับผิดชอบ เป็นการรวมกันของตัวเลขสองบัญชีรวมกัน ในปี ค.ศ. 1995 ทุกเขตมณฑล เมือง เขต ปกครองพิเศษ ได้ร่วมกันพิจารณาเปลี่ยนแปลงการประกันสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นการเพิ่มกองทุนประกันสังคมให้กับประเทศ โดยมีรูปแบบทั้งสามส่วนร่วมกัน คือ ลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐ ด้วยเหตุนี้เองรัฐจึงได้กำหนดให้นำเอาบัญชีส่วนบุคคลรวมเข้ากับกองทุนประกันสังคม ในลักษณะของรูปแบบนี้เอง นายจ้าง และลูกจ้างมีอัตราส่วนการจ่ายเงินประกันสังคมที่แน่นอนโดยการแยกสัดส่วนที่ชัดเจน บัญชีส่วนบุคคล แต่ละบุคคลนั้นถือว่าเป็นของลูกจ้างเอง ต่อมา ในปี ค.ศ. 1995 เกี่ยวกับการรวบรวมการวางแผนเกี่ยวกับบัญชีส่วนตัวและทางด้านกองทุนประกันสังคมผู้สูงอายุนั้นได้มีข้อกำหนดออกมามากถึง 11 ข้อ สามารถทำการแก้ไขได้ตามลักษณะสภาพของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้ในแต่ละเขต

พื้นที่ที่มีแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันไป แต่มีหลักการเดียวกันที่ใช้เป็นหลักคือการที่รวบรวมเอาประกันสังคมและบัญชีรายได้ของแต่ละคนมารวมกัน ซึ่งทั้งหมดเป็นในลักษณะของภาพรวมและเป็นพื้นฐานโดยทั่วไปในทำแบบอย่างในการเปลี่ยนแปลง

2) ขอบเขตของประกันสังคมผู้สูงอายุ (ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 จนถึงปัจจุบัน)

ในช่วงเวลานี้อเอง ระบบการประกันสังคมผู้สูงอายุมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การออกแบบสร้างเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งเป็นการประกันส่วนบุคคลในรอบด้าน เพื่อให้เกิดเป็นความเอกลักษณะของกิจการ มีข้อกำหนดทางด้านประกันสังคมผู้สูงอายุ ไม่หยุดที่จะร่วมกันออกแบบให้มีการรวมกันเข้าระหว่างบัญชีส่วนบุคคลและการทำประกันสังคมผู้สูงอายุอยู่ในที่เดียวกัน ขอบเขตของประกันผู้สูงอายุก็ยังไม่หยุดที่จะขยายการครอบคลุมขอบเขต จนถึงปี ค.ศ. 2006 มีตัวเลขของลูกจ้างในคนเมืองเข้าร่วมโครงการมากถึง 18,766 หมื่นคน มีการเติบโตเพิ่มจากปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น 12.79 ล้านคน ในนั้นเองเข้าร่วมการประกันรักษาตำแหน่งงาน 14,131 หมื่นคน และการประกันหลังจากที่เกษียณของลูกจ้างมากถึง 46.35 ล้านคน โดยสามารถแบ่งตัวเลขเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาออกเป็น 10.11 ล้านคน และ 2.68 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2006 มีตัวเลขจำนวนของเกษตรกรที่เข้าร่วมการประกันสังคมผู้สูงอายุมากถึง 14.17 หมื่นคน ในขณะที่มีจำนวนของตัวเลขของกิจการที่เข้าร่วมการประกันสุขภาพของผู้สูงอายุมีตัวเลขมากถึง 168.57 ล้านคน มีตัวเลขการเติบโตเพิ่มขึ้นเมื่อคิดจากปีที่แล้วคือ 11.41 ล้านคน และมีตัวเลขของการเข้าร่วมของการเข้าสู่การบริหารควบคุมดูแลประกันสังคมผู้สูงอายุทั้งหมด 28.33 หมื่นคน โดยคิดเป็นสัดส่วนของจำนวนผู้ที่เกษียณคิดเป็นร้อยละ 68.8 และในปี ค.ศ. 2006 การประสังคัมผู้สูงอายุของคนเขตเมืองมีรายได้ทั้งหมด 6.31 แสนล้านหยวน มีตัวเลขของการเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.9 ในนั้นเองมีการเรียกเก็บรายได้เข้ากองทุนมากถึง 5.215 แสนล้านหยวน มีตัวเลขเติบโตร้อยละ 20.9 และมีการได้รับเงินสมทบมาจากภาคเอกชนทางการเงินอื่นๆ มากถึง 9.71 หมื่นล้านหยวน และส่วนของรัฐคาดการณ์จะจัดสรรเงินประมาณ 7.74 หมื่นล้านหยวน ซึ่งทั้งปีมีเงินกองทุนใช้จ่ายทั้งหมด 4.897 แสนล้านหยวน มีตัวเลขของการเติบโตเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ร้อยละ 21.2 และในปลายปีมีการสะสมเงินกองทุนผู้สูงอายุมากถึง 5.489 แสนล้านหยวน

ในช่วงเวลานี้อเอง ข้อกำหนดเกี่ยวกับประกันสุขภาพของผู้อายุในเขตชนบทก็ได้รับการพัฒนา ซึ่งต้องพบกับแนวโน้มของจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นบวกกับปัญหาความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวของจีนที่เพิ่มมากขึ้น จากทศวรรษ 80 ในศตวรรษที่ 20 ในหลายเขตพื้นที่ของประเทศจีนได้เริ่มเข้าสู่การสำรวจว่าด้วยข้อกำหนดประกันสุขภาพของผู้สูงอายุ พร้อมกับมองย้อนกลับในการพัฒนาประกันสังคมของผู้สูงอายุในภาคชนบทให้มีการพัฒนามากขึ้น

โครงสร้างหลักใหญ่ๆ ในการทำการสำรวจและเข้าสู่ช่วงแรกของการสร้างคือปี ค.ศ. 1986-1992 เริ่มทดลองผลักดันคือช่วงปี ค.ศ. 1992-1998 ช่วงของการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุง อยู่ในช่วง ค.ศ. 1999 จนถึงปัจจุบัน เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การประกันสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบทเป็นช่วงของการได้รับการผลักดัน ขอบเขตการครอบคลุมก็ไม่หยุดที่จะขยายการครอบคลุมถึงสิทธิประโยชน์ มีการยกมาตรฐานให้เป็นสากลมากขึ้น ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2003 ทั้งประเทศ มีทั้งหมด 1,870 อำเภอ ตามที่แต่ละเขตเมือง เขตมณฑลที่มีความแตกต่างกันมีการเปิดการพัฒนาการประกันสังคมผู้สูงอายุในเขตชนบท

โดยมี 54.28 ล้านคนเป็นคนรับรอง มีตัวเลขของมูลค่ามากถึง 259 ร้อยล้านหยวน และมี 1.98 ล้านคนที่มีรับเงินจากกองทุนประกันสังคมผู้สูงอายุ จนถึงปลายปี ค.ศ. 2006 ทั้งประเทศมีตัวเลขคนชนบทที่เข้าร่วมประกันสังคมผู้สูงอายุมากถึง 53.74 ล้านคน ทั้งปีมีเกษตรกรคนชนบทจำนวน 3.55 ล้านคนมารับเงินกองทุนนี้มีตัวเลขการเติบโตเพิ่มขึ้น 5 แสนคน ทั้งปีมีตัวเลขการจ่ายเงินของกองทุนนี้มากถึง 3 พันล้านหยวน และในปี ค.ศ. 2006 ในภาคชนบทมีตัวเลขของการฝากเงินสะสมเงินกองทุนมากถึง 3.54 หมื่นล้านหยวน

ตั้งแต่การปฏิรูปประเทศเปิดกว้างในประเทศจีนได้เริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 1978 การประกันสังคม (Social Insurance) ได้ถูกเล็งเห็นทั้งรัฐบาลและภาควิชาการในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมที่สุดในการให้ความมั่นคงทางสังคมในด้านการเงินสำหรับผู้สูงอายุในประเทศจีน ในด้านหนึ่ง การประกันสังคมถูกมองในฐานะที่เป็นการสร้างควมรับผิดชอบต่อตัวเองของปัจเจกบุคคลให้ควบคู่ไปกับเศรษฐกิจแบบตลาด (Market Economy) ในการปฏิรูปประเทศเปิดกว้างของจีนที่ดำเนินไปข้างหน้า ในอีกด้านหนึ่ง การประกันสังคมเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการปรับปรุงโครงสร้างภาคธุรกิจให้ง่ายต่อการจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่รัฐกำหนด ความพยายามหลักของรัฐบาลกลางในการปฏิรูประบบความมั่นคงทางสังคมได้เน้นไปที่การสร้างแบบแผนการประกันสังคมที่สัมพันธ์กับการจ้างงานที่หลากหลาย โดยให้ความคุ้มครองในด้านต่างๆ ประกอบด้วย บำนาญสำหรับผู้สูงอายุ การว่างงาน การรักษาพยาบาล การบาดเจ็บจากการทำงานและการทดแทน และการคลอดบุตร แบบแผนแรกที่ถูกสร้างขึ้นถูกใช้ในเขตเมืองกับแรงงานในระบบแล้วจึงขยายไปสู่เขตชนบทและแรงงานนอกระบบ ในระบบบำนาญผู้สูงอายุ ปัจจุบันประกอบไปด้วย 4 แบบแผนที่แตกต่างกันตามผู้ให้บริการ ได้แก่ ผู้ประกอบการภาคเอกชน รัฐและองค์กรเพื่อสาธารณะ คนในชนบท และผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมืองนอกสถานที่ทำงาน ยิ่งในปัจจุบัน การเพิ่มขึ้นของจำนวนเมืองได้พัฒนาแบบแผนบำนาญการเกษียณอายุสำหรับแรงงานที่ย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองมากยิ่งขึ้น ไม่กี่ใช้แบบแผนบำนาญสำหรับลูกจ้างที่อยู่ในเขตเมืองก็ใช้แบบแผนที่ถูกคิดแยกต่างหากออกไป การปฏิรูประบบบำนาญได้เน้นไปที่สถานประกอบการภาคเอกชนในเขตเมืองและบำนาญผู้สูงอายุในเขตชนบท ขณะที่แบบแผนอื่นๆ ถูกประกาศใช้เพื่อการทดลองระบบ

เมื่อเข้าสู่ช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) เพื่อให้ความคุ้มครองกับคนยากจนทั้งในเขตเมืองและชนบทเริ่มต้นขึ้นอย่างสำคัญ แบบแผนการช่วยเหลือทางสังคมผ่านการทดสอบในระยะหนึ่งที่ยกกันโดยทั่วไปว่า “ระบบการรับรองมาตรฐานการใช้ชีวิตขั้นต่ำ” (The Minimum Living Standard Guarantee System: Dibao) ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองคนยากจนในเขตเมืองทั่วประเทศในปี ค.ศ. 1999 และขยายครอบคลุมทั่วประเทศในปี ค.ศ. 2007 แบบแผนความคุ้มครองนี้ให้ความช่วยเหลือเป็นเงินสดกับครอบครัวผู้ตกอยู่ภายใต้ความยากจนซึ่งวัดผ่านเส้นความยากจน ด้วยความที่โครงการนี้ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อผู้สูงอายุ จึงไม่ได้เกิดประโยชน์อันใดในการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจน ในเขตชนบท โครงการความช่วยเหลือทางสังคมแต่เดิมซึ่งเรียกว่า “ระบบการรับรองห้าด้าน” (Five Guarantee System: Wubao) ให้ความคุ้มครอง 5 ประการสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ดังนั้น นโยบายความมั่นคงทางรายได้ที่เป็นทางการในปัจจุบันสำหรับผู้สูงอายุในประเทศจีนจึงมี 2 ระบบได้แก่ ระบบบำนาญสำหรับผู้สูงอายุ

(Old-age Pensions) และระบบความช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) สำหรับครัวเรือนที่ยากจน

ในปี ค.ศ. 2009 ประเทศจีนมีผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไปรวม 167 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (National Bureau of Statistics, 2011) โดยประมาณมีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง 78 ล้านคน อาศัยอยู่ในเขตชนบทมี 89 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2010 ประมาณ 92 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 55 ของผู้สูงอายุได้รับความคุ้มครองในระบบบำนาญสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในเขตเมือง 63 ล้านคน และอยู่ในเขตชนบท 29 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2009 มีผู้สูงอายุ 15.35 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 10 ของผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปได้รับ Dibaο ประกอบด้วยผู้สูงอายุที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรมจำนวน 3.35 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 5 และจำนวน 12 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 12 ที่เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม สำหรับอัตราการจ่ายเงินบำนาญได้มีการจ่ายเพิ่มขึ้นจากต่ำกว่า 600 หยวนต่อเดือนในปี ค.ศ. 2001 เป็น 1,300 หยวนต่อเดือนในปี ค.ศ. 2009 สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้ระบบการช่วยเหลือทางสังคมได้ผลประโยชน์รายเดือนคิดเป็น 165 หยวนสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเมืองและ 64 หยวนสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท (Ministry of Civil Affairs, 2009)

กล่าวโดยสรุป การจัดสวัสดิการด้านความมั่นคงทางรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุในปัจจุบันของจีนแบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ การประกันสังคมและการช่วยเหลือทางสังคม การประกันสังคมประกอบด้วยความคุ้มครอง 5 ประการ คือ บำนาญสำหรับผู้สูงอายุ การว่างงาน การรักษาพยาบาล การบาดเจ็บจากการทำงานและการทดแทน และการคลอดบุตร การช่วยเหลือทางสังคมเป็นการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนของรัฐเพื่อให้ความช่วยเหลือบุคคลและครอบครัวที่ตกอยู่ภายใต้ความยากจนเพื่อให้มีความเป็นอยู่ การรักษาพยาบาล การศึกษา ที่อยู่อาศัย หรือความต้องการอื่นๆ ตามอัตภาพ

ต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุเงินในพื้นที่ที่มีความสนใจ

ประเทศจีน เป็นประเทศที่มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง ปัจจุบันเงินที่ได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยแล้ว ซึ่งดูได้จากการมีสัดส่วนผู้สูงอายุเกิน 65 ปี มากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ในปัจจุบันเงินมีสัดส่วนผู้สูงอายุอยู่ร้อยละ 9 ของประชากรทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นสังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society) หรือมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 20 ในอีก 20 ปีข้างหน้า (Population Reference Bureau, 2013) หลายพื้นที่ในเงินได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้สูงอายุอย่างจริงจัง จากนโยบายการมีลูกคนเดียว (One Child Policy) ได้ทำให้โครงสร้างครอบครัวของจีนเปลี่ยนแปลงไป การมีลูกเพียงคนเดียวประกอบกับค่านิยมในการย้ายถิ่นของบุตรไปทำงานในเมืองที่ห่างไกลบิดามารดา ทำให้บิดามารดาที่อยู่ในวัยสูงอายุต้องอาศัยอยู่เพียงลำพังโดยไม่มีคนดูแล ถึงแม้ว่าสังคมเงินจะยังให้ความเคารพผู้สูงอายุและยังยึดถือเรื่องความกตัญญูต่อกัน แต่ก็ยังพบว่ามีความจำเป็นที่ผู้สูงอายุเงินไม่น้อย ที่ต้องอาศัยอยู่ตามลำพังโดยไม่มีคนดูแล ดังนั้นจึงทำให้รัฐบาลเงินได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และได้มีการให้ความสำคัญการให้การดูแลผู้สูงอายุในชุมชน (Aged Care Community Service) ซึ่งปัจจุบันรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนนี้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือชุมชน (Bartlett & Phillips, 1997; Zhang & Fisher, 2011) ได้เห็น

ความสำคัญ และจัดตั้งขึ้นในเกือบทุกพื้นที่ในจีน เพื่อรองรับผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือทั้งทาง ด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทั้งนี้รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุได้มีอย่างแพร่หลายในจีน ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีรูปแบบการดูแลที่แตกต่างกันไปตามงบประมาณ และตามลักษณะพื้นที่ เช่น Home Care Service Centre, Home and Day Care Center, Meals, Aged Care Residential Facilities and Others (Wu, Carter, Goins, & Cheng, 2005; Zhang & Fisher, 2011) นอกจากนี้ระดับการดูแลและการให้บริการยังขึ้นอยู่กับทรัพยากรในพื้นที่ดังกล่าว ลักษณะทางภูมิศาสตร์, ความสามารถและความสนใจของคนในพื้นที่รวมถึงเจ้าหน้าที่ให้บริการ เป็นต้น (Zhang & Fisher, 2011)

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในจีนกำลังพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ และเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นในสังคมจีนปัจจุบัน เกือบทุกพื้นที่ในจีนได้มีการจัดรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ซึ่งมีความแตกต่างกัน ผู้สูงอายุจีนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีคุณสมบัติที่สามารถรับบริการการดูแลผู้สูงอายุนี้ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับรายได้ของผู้สูงอายุแต่ละคน ผู้สูงอายุที่รายได้น้อยหรือไม่มีงานทำ จะได้รับสิทธิในการไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการ ปัจจุบันมีผู้สูงอายุจีนจำนวนมากเข้ารับบริการนี้ทั้งแบบอยู่อาศัยเป็นประจำ (Residential Home Care) หรือที่เรียกว่า บ้านพักคนชรา และแบบไปกลับ (Day Care Center) ที่เรียกว่า สถานสงเคราะห์คนชรา ดังนั้นจึงทำให้หลายพื้นที่ในจีนมีการจัดตั้งระบบการดูแลผู้สูงอายุขึ้นแตกต่างกันไป บางแห่งมีรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดี ที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้การเป็นต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดี ซึ่งการศึกษาต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุจะเป็นแบบอย่างสำคัญในการสร้างและพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุโดยการศึกษาจากต้นแบบจากพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ ที่สามารถนำมาเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ ในจีน รวมถึงประเทศไทยเอง ก็สามารถเรียนรู้การดำเนินงาน วิสัยทัศน์ การทำงานต่างๆ จากพื้นที่ต้นแบบทั้งสองแห่งนี้

ในการดูแลผู้สูงอายุ สามารถแบ่งออกจากระดับการดูแลออกเป็นลักษณะขั้นบันไดตามความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุ โดยการดูแลผู้สูงอายุในขั้นแรก จะเป็นการดูแลโดยสมาชิกครอบครัว หรือการดูแลโดยอาสาสมัครอื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องที่เป็นการดูแลแบบสมัครใจโดยไม่มีค่าใช้จ่าย (Home Care (Volunteer)) ในขั้นที่สอง จะเป็นการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (Home Care (Professional) โดยผู้ดูแลจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ขั้นที่สามจะเป็นการดูแลผู้สูงอายุแบบ Day care ซึ่งจะเป็นแบบลักษณะการดูแลผู้สูงอายุที่ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแบบไปเช้าเย็นกลับสำหรับผู้สูงอายุที่แข็งแรง ช่วยเหลือตนเองได้ หรือผู้ดูแลที่ติดบ้าน ไม่สามารถออกนอกบ้านได้ จะเป็นการดูแลกลางวัน ขั้นที่สี่จะเป็นการดูแลผู้สูงอายุในลักษณะ Short Stay สำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุเพียงระยะสั้น หรือมีผู้ดูแลมาดูแลผู้สูงอายุที่บ้านแบบระยะสั้น และขั้นสุดท้ายจะเป็นการดูแลแบบ Nursing Home คือ การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะป่วย ผู้ดูแลจะเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสำหรับดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วย

นอกจากนี้ระดับการดูแลผู้สูงอายุที่กล่าวมาข้างต้น ยังสามารถแบ่งตามลักษณะของผู้สูงอายุได้ คือ ผู้สูงอายุที่มีความยากลำบากในการเคลื่อนไหว จะเลือกใช้บริการในลักษณะการดูแลที่บ้าน (Home Care) ผู้สูงอายุที่ติดบ้าน ไม่สามารถออกนอกบ้านได้ หรือผู้สูงอายุที่ต้องการสังคม สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จะเลือกรับบริการแบบ Homecare (Professional), Day Care และ Short Stay ทั้งสองรูปแบบนี้จะเป็นการดูแลผ่านชุมชน (Community Care) สำหรับ Nursing Home จะเหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วย ซึ่งจะผ่านการดูแลแบบระบบสถาบัน (Institutional Care)

หนึ่งในบทเรียนเชิงพื้นที่ซึ่งสามารถสะท้อนมาตรการทางสังคมเพื่อรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในสังคมผู้สูงอายุ คือการศึกษาต้นแบบการดูแลที่น่าจะเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ที่ดี ช่วยทำให้ได้เรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่สำคัญในการสร้างหรือพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการดูแลคนสูงอายุโดยศึกษาจากต้นแบบที่ทำได้จริงในทางปฏิบัติ จากพื้นที่ศึกษาที่มีความน่าสนใจ คือ การเปรียบเทียบต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุจีน ทั้งในเขตเมือง (เขตจิ้งอัน เทศบาลนครช่างไห่) และชนบท (เขตเวินเจียง เมืองเฉิงตู มณฑลชื้อชวน)

ทั้งนี้จากข้อมูลสถิติปี ค.ศ. 2009 เทศบาลนครช่างไห่หรือเซียงไฮ้ เป็นเขตการปกครองที่มีอัตราส่วนพึ่งพิงในวัยชราสูงที่สุด โดยในเขตจิ้งอันถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด ขณะเดียวกันในปี ค.ศ. 2010 รัฐบาลเขตจิ้งอันได้ลงนามในสัญญาข้อตกลงกับรัฐบาลเทศบาลนครช่างไห่ให้พัฒนาเขตจิ้งอันเป็นเขตตัวอย่างในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งสร้าง “หมู่บ้านแสนสุข” สำหรับผู้สูงอายุขึ้น มีบริการดูแลผู้สูงอายุในด้านอาหาร เหตุการณ์ฉุกเฉิน การดูแลรักษาโรค ซึ่งเรียกได้ว่าครอบคลุมในทุกๆ ด้านของการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้น ในพื้นที่นี้จึงถูกยกให้เป็นต้นแบบที่ติดอันดับการดูแลผู้สูงอายุในประเทศจีนมานานติดต่อกันหลายปี

ในขณะที่เมืองเฉิงตูเป็นเมืองเอกของมณฑลชื้อชวนหรือเสฉวน มณฑลเสฉวน เริ่มมีโครงการสร้าง Model เพื่อเป็นต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุในเขตเวินเจียง (Wenjiang) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 ซึ่งโครงการดังกล่าวได้รับ การยกย่องจากสำนักงานดูแลผู้สูงอายุในเมืองเฉิงตูเป็นอย่างมากและถูกส่งเข้าประกวดเพื่อคัดเลือกให้เป็นต้นแบบ ในการดูแลผู้สูงอายุของจีน ปัจจุบันอยู่ระหว่างการประกวดการคัดเลือก Model ต้นแบบรอบที่ 3 ทั้งนี้การศึกษา เชิงพื้นที่เพื่อเปรียบเทียบต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุจีนในพื้นที่เขตเมือง และเขตชนบท สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง (เทศบาลนครช่างไห่ เขตจิ้งอัน) และเขตชนบท (มณฑลชื้อชวน เมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง)

เทศบาลนครช่างไห่ เขตจิ้งอัน	มณฑลชื้อชวน เมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง
<p>“Le Ling Jia Yuan” หรือ “Home care” “สถานสงเคราะห์คนชรา: บ้านแสนสุข”</p>	<p>“Xin Jia Yuan” หรือ “Spirit Home”</p>
<ul style="list-style-type: none"> - มีขนาดเท่ากับหนึ่งห้องแถวในบริเวณชุมชนที่มีตึกขนาดใหญ่ล้อมรอบ ซึ่งมีบรรยากาศล้อมรอบเงียบสงบ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีลักษณะเป็นตึกเล็กๆ ซึ่งดูสะอาดตา โปร่งและมีแสงสว่างทั่วถึง
<ul style="list-style-type: none"> - ภายในจะเป็นห้องขนาดเล็กที่มีโต๊ะสำหรับผู้สูงอายุอายุประมาณ 5-6 โต๊ะ มีเก้าอี้สำหรับผู้สูงอายุซึ่งสามารถบรรจุผู้สูงอายุได้ไม่เกิน 20 คน และมีโทรทัศน์หนึ่งเครื่อง ไว้ให้ผู้สูงอายุไว้ผ่อนคลาย รวมถึงมีเก้าอี้นวดสำหรับผู้สูงอายุไว้ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ และมีห้องน้ำสำหรับอาบน้ำไว้สำหรับผู้สูงอายุอีกด้วย 	<ul style="list-style-type: none"> - ภายในอาคารมีชั้นวางหนังสือสำหรับผู้สูงอายุอ่าน และมีการแสดงรูปภาพกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้สูงอายุได้ร่วมกันทำ มีข้อความภาษาจีนที่ผนังซึ่งเป็นข้อกำหนดต่างๆ มีห้องดูโทรทัศน์ขนาดใหญ่คล้ายๆ กับห้องดูภาพยนตร์ อีกทั้งยังมีจักรยานสำหรับออกกำลังกายและมีโต๊ะเขียนหนังสือ
<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการทำกิจกรรมไปพร้อมกัน ทั้งการรับประทานอาหารร่วมกัน จิบชา นั่งดูโทรทัศน์ ร้องเพลง มีสถานที่สำหรับการนอนกลางวันหรือห้องน้ำสำหรับอาบน้ำ - มีบริการด้านอาหารสำหรับผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพน้อย แต่สำหรับผู้สูงอายุที่พอจะมีกำลังจ่ายไหวจะสามารถรับบริการอาหารกลางวันได้โดยผ่านบัตรประจำตัวผู้สูงอายุ ในลักษณะบัตรคูปอง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีทั้งกิจกรรมเพื่อการบันเทิง และกิจกรรมฝึกทักษะต่างๆ เช่น มีหนังสือให้อ่าน มีโรงหนังขนาดย่อมให้เข้าชม มีพื้นที่กว้างขวางให้ผ่อนคลาย มีคอมพิวเตอร์ไว้ฝึกทักษะ มีการสอนภาษาอังกฤษ และการใช้มือถือ และการร่ำไต่ถ้อยกัน - มีบริการอาหารให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งคิดราคาย่อมเยาคือ 5 หยวน ต่ออาหาร 3 อย่าง ซุป 1 อย่าง
<p>ผู้สูงอายุจำนวนมากที่สมัครใจเข้ามาเป็นสมาชิกและร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง และยังมีรถจักรยานเพื่อนให้มาเข้าร่วมทำกิจกรรมในที่แห่งนี้ด้วย นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุจะไม่สามารถเดินทางมารับบริการได้ ในหนึ่งอาทิตย์ก็จะมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ ไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุเป็นประจำ เพื่อให้สามารถบริการผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง</p>	<p>ในช่วงแรกผู้สูงอายุจะยังไม่ทราบว่า มีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแห่งนี้ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ ก็จะต้องใช้เวลาและมีความอดทนในการเข้าถึงผู้สูงอายุเพื่อประชาสัมพันธ์ และชี้ให้ผู้สูงอายุรวมถึงลูกหลานของผู้สูงอายุเห็นประโยชน์ในการเข้ามาใช้บริการ เมื่อมีผู้สูงอายุกลุ่มแรกๆ มาใช้บริการ ก็จะมีการบอกต่อกันไป ถึงข้อดี และกิจกรรมที่ทางศูนย์ฯ ให้บริการ จนปัจจุบันการดำเนินการของ Spirit Home นี้ ได้รับการยอมรับ และผู้สูงอายุเกือบทุกคนได้เข้ามาใช้บริการโดยสมัครใจ ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถมารับบริการที่ศูนย์ฯ ก็ตาม ทั้งนี้กระบวนการเริ่มแรกในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้ามาใช้บริการกับศูนย์</p>

เทศบาลนครช่างไหม เขตจิ้งอัน	มณฑลชือชววน เมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง
	<p>ดูแลผู้สูงอายุที่มีความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องยากที่จะทำให้ผู้สูงอายุและลูกหลานของผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกไว้วางใจ และเชื่อมั่นว่าผู้สูงอายุที่มาใช้บริการจะได้รับความสุข ดังนั้นจุดเริ่มต้นในการตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุเป็นเรื่องสำคัญมาก การทำงานโดยไม่หวังผลกำไรของ NPO และเข้าถึงใจผู้สูงอายุในชุมชนทำให้การดำเนินงานนี้มีความราบรื่น ผู้สูงอายุเกือบทุกคนให้การตอบรับ และบอกต่อกัน รวมถึงการที่ให้คนในชุมชนรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของศูนย์ฯ โดยการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครในการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่ไม่สามารถมารับบริการได้ กระบวนการทำงานดังกล่าว จึงทำให้การดำเนินงานของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ Spirit Home ประสบความสำเร็จในทุกวันนี้</p> <p>“ตอนแรกก็ยากเหมือนกันกว่าพวกเค้าจะยอมรับและเข้ามาทำกิจกรรมที่ศูนย์ พอมีผู้สูงอายุบางส่วนมารับบริการ พอเค้าเห็นว่าดี ก็ไปบอกต่อกันเรื่อย ๆ จนตอนนี้มีมากันเยอะแล้ว”</p> <p>(เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ, หญิง)</p>
<p>ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุบ้านแสนสุขนี้ มีเจ้าหน้าที่ประจำจำนวน 3 คน ประกอบด้วย หัวหน้าประจำศูนย์ฯ จะที่มีหน้าที่ดูแลทุกส่วนในสถานสงเคราะห์ทั้งหมด ตั้งแต่การให้การบริหารงาน การบริการต่างๆ การติดต่อประสานงาน และการดูแลผู้สูงอายุทุกอย่าง และเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ อีก 2 ท่าน คนแรกจะมีหน้าที่หลักในการดูแล และให้การบริการทั่วไปกับผู้สูงอายุ และอีกท่านจะมีหน้าที่หลักในการลงไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ สำหรับผู้สูงอายุที่เดินทางมาสถานสงเคราะห์ลำบาก และไม่มีลูกหลานดูแล</p> <p>เมื่อศึกษาเหตุผลที่เข้ามาทำงานอยู่ในหมู่บ้านนี้ ก็ได้รับคำตอบว่า เป็นเพราะรักการทำงานนี้ ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นภาระที่จะต้องดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพการบริการด้านผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานการให้บริการด้วยความทุ่มเทอย่างจริงจังได้เป็นอย่างดี</p>	<p>Spirit Home มีอาสาสมัครชุมชนเข้ามาช่วยดูแลผู้สูงอายุทั้งในศูนย์ดูแลฯ และการออกไปเยี่ยมบ้าน ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินทางมารับบริการได้ ปัจจุบันมีอาสาสมัครทั้งหมดประมาณ 30 คน ที่สับเปลี่ยนกันออกไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุเมื่อตนเองว่างจากการทำงาน และในแต่ละครั้งจะมีอาสาสมัครเข้าไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุประมาณ 5-8 คน นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาจีน หรือชาวต่างชาติเข้ามาเป็นครูอาสาสมัครเพื่อสอนทักษะต่างๆ กับผู้สูงอายุ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ มือถือ เรียนภาษาอังกฤษ ภาษาจีนกลาง เป็นต้น</p> <p>นอกจากนี้ในบางครั้งจะมีเจ้าหน้าที่ของ Civil Affairs เข้ามาตรวจสอบมาตรฐาน และการบริการของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแห่งนี้อยู่เป็นประจำ จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแห่งนี้มีความเป็นมาตรฐาน มีการบริการที่ดี จึงได้รับความ</p>

เทศบาลนครช่างไหม เขตจิ้งฉิ่ง	มณฑลซือชวน เมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง
<p>“ทำงานนี้เพราะรักงานนี้ ก่อนเกษียณอายุ ก็เป็นครูอนุบาลมาก่อน ชอบเด็กและคนแก่”</p> <p>“เข้ามาทำงานตั้งแต่ปี 2010 ด้วยความรัก ในคนแก่ ชอบฟังคนแก่พูด”</p> <p>“มีผู้สูงอายุที่อายุมากที่สุดคือ 95 ปี...หาก สมาชิกมีความต้องการอะไรเพิ่มเติม ก็สามารถทำหน้าที่ในการเสนอได้”</p> <p>(หัวหน้าประจำสถานสงเคราะห์บ้านแสนสุข, หญิง อายุ 60 ปี)</p>	<p>เชื่อมั่นจากคนในชุมชนว่าจะมาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้น</p> <p>ผู้ดูแลศูนย์ดูแลผู้สูงอายุนี้ จะมีหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุที่มารับบริการในทุกๆ วัน โดยมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังตารางกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแต่ละอาทิตย์ อย่างไรก็ตามกิจกรรมดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้สูงอายุเองว่าชอบทำกิจกรรมดังกล่าวหรือไม่</p> <p>เมื่อศึกษาเหตุผลที่เข้ามาทำงานศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ Spirit Home นี้ ก็ได้รับคำตอบว่า เป็นเพราะรักการทำงานนี้ และคิดว่าหากตนเองดูแลผู้สูงอายุได้ดี พ่อแม่ของตนก็จะมีคนดูแลที่ดีด้วย</p> <p>“ฉันเพิ่งเรียนจบมาด้านนี้โดยตรง และมาทำงานนี้เพราะใจรัก ฉันคิดว่าผู้สูงอายุกลุ่มนี้ก็เหมือนพ่อแม่ของฉัน หากฉันดูแลพวกท่านดี ก็เหมือนว่าฉันได้ดูแลพ่อแม่ที่ดีด้วย ซึ่งฉันก็คาดหวังว่าการที่ฉันดูแลผู้สูงอายุดี ก็จะทำให้มีคนดูแลพ่อแม่ฉันอย่างดีด้วยเหมือนกัน”</p> <p>(เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ, หญิง)</p>
<p>ผลสำเร็จของบ้านแสนสุขสามารถรับประกันได้จากการได้เป็นหนึ่งใน 13 ชุมชนในเซียงไฮ้ ที่ได้รับรางวัลชุมชนต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุประจำปี ค.ศ. 2011 นอกจากนี้ผลสำเร็จที่ได้รับมาจากการบริการของเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์แห่งนี้ ที่มีการบริการที่ดี มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากที่มีความประทับใจต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ และเห็นประโยชน์ต่อผู้มีสถานสงเคราะห์แห่งนี้ขึ้นมา จึงทำให้มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากสมัครใจเข้ามาใช้บริการในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแห่งนี้ และเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้บ้านแสนสุขแห่งนี้ ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการ ซึ่งจากการสอบถามพบว่า ผู้สูงอายุที่มารับบริการจะไม่เคยเจ็บป่วย เพราะมีความสุข และสุขภาพก็จะแข็งแรงตามไปด้วย</p>	<p>Spirit Home ได้รับการพิจารณาจากเมืองเฉิงตูว่าเป็นหน่วยงานดีเด่นเป็นเลิศในด้านกลุ่มทางสังคม เมื่อปี 2012 ดังนั้นจึงมีหลายหน่วยงานให้ความสนใจและมาศึกษาดูงานใน Spirit Home ซึ่งให้เห็นว่าสถานสงเคราะห์นี้น่าจะมีรูปแบบการดำเนินงานที่ดี และเป็นต้นแบบที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเจ้าหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุก็มีความรู้สึกเป็นเกียรติเป็นอย่างมาก และดีใจที่ได้รับรางวัล</p> <p>“พวกเราไม่เคยประกาศให้คนอื่นรู้ แต่ก็เคยแปะเอาไว้ วางรูปเอาไว้ ความรู้สึกก็คือรู้สึกว่าเป็นเกียรติมากที่ได้ทำงานที่นี่”</p> <p>(เจ้าหน้าที่ประจำสถานสงเคราะห์, หญิง)</p> <p>นอกจากนี้ผลสำเร็จที่ทำให้ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแห่งนี้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ คือ ความสุขของผู้สูงอายุที่มารับบริการ ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุทุกคนมาเข้ารับบริการโดย</p>

เทศบาลนครช่างไห่ เขตจิ้งอัน	มณฑลชือชาน เมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง
<p>“เพื่อที่จะได้เข้ามาทำอะไรร่วมกัน อยู่คนเดียวมันจะเหงา ลุกๆ หลานๆ ก็จะได้ไม่ต้องเป็นห่วง สบายใจกับการทำงานได้เต็มที่ โดยเริ่มต้นจากการตื่นเช้าหกโมง ไปเดินในสวน แล้วก็กลับมากินข้าวที่มีตอนสายๆ คุยกัน ทำกิจกรรมเล็กน้อย (อ่านหนังสือพิมพ์ ดูทีวี เพราะคนที่นี่อายุมากแล้ว ทำกิจกรรมหนักมากไม่ได้) กลับบ้านไปสัปดาห์ หรืออยู่เล่นไพ่นกกระจอก บางคนก็กลับไปนอนกลางวัน แล้วก็กลับมากินข้าวเย็น หรือบางบ้านก็กินกับลูกๆ ที่เลิกงานแล้ว”</p> <p>“ตั้งแต่มาอยู่ที่นี่เป็นกิจวัตรที่ต้องมา ก็ไม่เคยต้องเจ็บไข้ได้ป่วยเลย เพราะมีความสุข และสุขภาพก็จะแข็งแรงตามไปด้วย”</p> <p>(หญิง 4 คน อายุ 90 ปี, 85 ปี, 82 ปี และ 90 ปี)</p>	<p>สมัครใจ มีความสุขทั้งทางกาย และจิตใจ ที่ได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ เพิ่มขึ้น และได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน</p> <p>“การมาที่บ้าน Spirit Home ทำให้ได้รู้จักคนมากขึ้น มีหลายกิจกรรมให้ทำ รู้สึกมีความสุขมาก ได้รู้จักคนมากขึ้น”</p> <p>(ผู้สูงอายุที่มาใช้บริการ, ชาย 80 ปี)</p> <p>“การมาอยู่ที่นี่ทำให้พวกเรา มีเพื่อน มีสังคม ได้ใช้ความคิด ตีความการอยู่บ้านเฉยๆ ตามลำพัง ไม่มีเพื่อนรุ่นเดียวกันให้พูดคุย อยู่ที่นี้จึงทำให้มีความสุขมากขึ้น”</p> <p>(ผู้สูงอายุที่มาใช้บริการ, หญิง 75 ปี)</p>
<p>1) การบริการของเจ้าหน้าที่ประจำบ้านแสนสุข</p> <p>เจ้าหน้าที่ประจำบ้านแสนสุขแห่งนี้จะดูแลผู้สูงอายุเป็นอย่างดี มีใจรักในการบริการ พุ่มเทให้กับงาน และดูแลผู้สูงอายุด้วยใจจริงเสมือนเป็นพ่อแม่ของตน ถึงแม้จะเหนื่อย แต่ก็ยังยิ้มได้ ไม่ท้อ และมีความสุขในการทำงานทุกวัน การบริการที่ดีและเช่นนี้ นี่เองน่าจะเป็นจุดเด่นของบ้านแสนสุขแห่งนี้ ที่ทำให้ได้รับรางวัลต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุ</p> <p>“เราทำจากใจ ไม่ได้แอบแฝง คำนี้ถึงคนแก่เป็นอันดับแรก และให้การดูแลคนแก่เหมือนพ่อแม่ของเราเอง โดยจะให้ความสำคัญกับคนที่มีการป่วยก่อน”</p> <p>(เจ้าหน้าที่ประจำบ้านพักคนชรา, หญิง)</p> <p>2) ทำเลที่ตั้ง</p> <p>พื้นที่ตั้งบ้านแสนสุข เป็นทำเลที่อยู่ในชุมชนที่เงียบสงบ และอยู่ในบริเวณที่ไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุมากนัก ดังนั้นจึงทำให้ผู้สูงอายุสามารถเดินทางไปใช้บริการได้ด้วยตนเอง ผู้สูงอายุจึงเกิดความรู้สึกคุ้นเคยและรู้สึกเหมือนอยู่บ้านตัวเอง และแวดล้อมไปด้วยกลุ่มเพื่อนที่อยู่วัยสูงอายุเหมือนกัน การที่ผู้สูงอายุไม่ต้องเดินทางไปไกลจากบ้านของตน</p>	<p>1) การให้การบริการที่ดี และเป็นมาตรฐานของเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ</p> <p>2) เจ้าหน้าที่จะมีประสบการณ์ในการทำงาน และเรียนจบเอกสังคมสงเคราะห์ รวมถึงได้รับการอบรมหลักสูตรในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงทำให้มีการดูแลผู้สูงอายุอย่างดีเยี่ยม และผู้สูงอายุก็มีความสุข</p> <p>3) กิจกรรมที่ได้จัดบริการให้ผู้สูงอายุจะมีความโดดเด่น เพราะกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นไพ่นกกระจอกหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน จะไม่มีการเกี่ยวข้องกับการพนันทั้งสิ้น</p> <p>4) การลงพื้นที่เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุเป็นกิจกรรมที่ Spirit Home ทำเป็นประจำทุกอาทิตย์ เป็นการเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่สามารถมารับบริการได้เอง ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่า ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุนี้มีการบริการที่ทั่วถึงกับผู้สูงอายุทุกกลุ่ม</p>

เทศบาลนครช่างไหม เขตจี้จ๋อัน	มณฑลซือชวน เมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง
<p>ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้ย้ายออกไปไกลจากบ้าน เหมือนกับตอนเข้าไปโรงเรียน ไปพบปะเพื่อนฝูง ทำกิจกรรมร่วมกัน ตอนเย็นก็กลับบ้านไปอยู่กับครอบครัว ลักษณะการรับบริการดูแลผู้สูงอายุแบบไปเข้าเย็นกลับนี้ จะสามารถจัดตั้งขึ้นได้ มีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุอยู่ในบริเวณชุมชนที่อยู่อาศัย ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุยังอยู่สิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคย จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข</p>	
<p>แม้บ้านแสนสุขจะเป็นต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุ แต่ปัญหาที่พบคือ ขาดเจ้าหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าปัจจุบันเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุในบ้านแสนสุขจะมีเพียง 3 คนเท่านั้น แต่การบริการและการดูแลต่างๆ ต่อผู้สูงอายุ ก็ไม่ขาดตกบกพร่อง มีการบริการที่ดี และดูแลด้วยความจริงใจ และความรัก อย่างไรก็ตามหากมีเจ้าหน้าที่มากขึ้น ก็จะทำให้ดูแลผู้สูงอายุได้ทั่วถึงมากขึ้น</p> <p>ปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่พบว่า ขนาดบ้านแสนสุขที่มีขนาดเล็ก ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้สูงอายุที่มารับบริการ ทำให้มีผู้สูงอายุเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มารับบริการอยู่เป็นประจำ การแก้ไขปัญหาที่พบว่า เจ้าหน้าที่ได้ใช้วิธีการเยี่ยมบ้าน เพื่อเข้าถึงผู้สูงอายุทุกคน พร้อมกับมีอาสาสมัครเข้ามาช่วยด้วย นอกจากนี้ในการขยายขนาดบ้านแสนสุขก็ทำได้ยาก เพราะเป็นสถานที่ที่รัฐจัดหาให้ ดังนั้นสิ่งที่ทำได้ในอนาคตคือ การย้ายบ้านแสนสุขไปอยู่ที่อื่น แต่วิธีการนี้ไม่เหมาะสมกับลักษณะการดูแลผู้สูงอายุแบบไปเข้าเย็นกลับ เพราะมีปัญหาเรื่องการเดินทางไปรับบริการของผู้สูงอายุ</p> <p>“เราก็ไม่รู้จะแก้ไขยังไง เพราะได้ที่มาแค่นี้ ก็อาศัยไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่มาไม่ได้แทน” (เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ, หญิง)</p>	<p>ปัญหาที่พบใน Spirit Home คือ ยังมีผู้สูงอายุหลายคนในพื้นที่ที่ไม่ได้เข้ามาใช้บริการ เพราะชุมชนโดยรอบ 4 ชุมชนนี้จะมีผู้สูงอายุมากกว่า 1,000 คน จึงทำให้ไม่สามารถบริการได้ทั่วถึง ในการแก้ไขปัญหาให้การบริการที่ไม่ทั่วถึงนี้ ทางบ้าน Spirit Home ได้มีการลงเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ พร้อมกับอาสาสมัครสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินทางมารับบริการได้ ซึ่งก็เป็นวิธีการที่ทำให้ดูแลผู้สูงอายุได้ทั่วถึงขึ้น และทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข ถึงแม้ว่าจะอยู่ในบ้านของตนเองก็ตาม</p>

เทศบาลนครช่างไห่ เขตจิ้งอัน	มณฑลชื้อชวน เมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง
<p>บ้านแสนสุขนี้เป็นสังคมของผู้สูงอายุสังคมเล็กๆ ที่เปี่ยมไปด้วยการแบ่งปันความรัก ความสุข ของผู้สูงอายุด้วยกันเอง เจ้าหน้าที่ที่ดูแล รวมถึงคนในชุมชน ที่ให้ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้นบ้านแสนสุขนี้ก็น่าจะมีความยั่งยืนและดำเนินการต่อไปได้ หากไม่มีเงินสนับสนุนจากรัฐบาล คนในชุมชนก็ให้ความสำคัญกับสถานที่แห่งนี้ เพราะเป็นสถานที่ที่เป็นความต้องการของผู้สูงอายุด้วยกันเองที่จะเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน คลายความเหงา และพบความสุข ความสบาย ที่ได้รับจากการดูแลที่นี่ ดังนั้นจึงเชื่อได้ว่า ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุบ้านแสนสุขนี้ จะมีความยั่งยืนต่อไป และเป็นสถานที่ที่สนองตอบสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุเงินได้เป็นอย่างดี</p> <p><i>“เพราะสถานที่แห่งนี้เป็นความต้องการของผู้สูงอายุด้วยกันเองที่จะเข้ามาด้วยกัน และพบความสุขและความสบายที่ได้รับการดูแลที่นี่”</i></p> <p><i>(หัวหน้าประจำสถานสงเคราะห์บ้านแสนสุข, หญิงอายุ 60 ปี)</i></p>	<p>การมีอาสาสมัครที่เป็นคนในชุมชน ในการเข้ามาช่วยให้บริการผู้สูงอายุเพื่อลงพื้นที่เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่ไม่สามารถมารับบริการได้นั้น จะทำให้การดำเนินการดูแลผู้สูงอายุมีความยั่งยืน และดำเนินการต่อไปได้ หากในอนาคตหน่วยงานที่เข้ามาช่วยดูแลผู้สูงอายุ หรือ Spirit Home ได้หยุดดำเนินการ ซึ่งอาจเป็นเพราะการที่มองเห็นว่า ชุมชนนี้มีความเข้มแข็ง และชุมชนสามารถที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชนของตนได้ ดังนั้นการทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในชุมชน จะทำให้พวกเขาเกิดความรู้สึกห่วงหาพัน และความตั้งใจที่จะช่วยกันดูแลคนในชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีหากมีหน่วยงานภาครัฐดังกล่าวเข้ามาช่วยเป็นพี่เลี้ยงในช่วงแรก และเมื่อชุมชนสามารถยืนได้ด้วยตนเอง ก็จะสามารถดำเนินการต่อไปได้ ก็จะทำให้ทุกคนในชุมชนหันมาดูแลซึ่งกันและกัน ชุมชนนั้นก็จะมีความยั่งยืน และมีความสามัคคีขึ้น</p>

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่ารัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของระบบการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งทั้ง “บ้านแสนสุข” (Home Care) ในเขตเมือง เทศบาลนครช่างไห่ เขตจิ้งอัน และ “Spirit Home” ในเขตชนบทมณฑลชื้อชวน เมืองเฉิงตู ต่างก็ล้วนได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล สังกัด “Min Zheng Ju” หรือ Civil Affair นอกจากนี้ผู้สูงอายุในบ้านแสนสุขยังได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐเป็นรายบุคคลอีกด้วย อย่างไรก็ตามที่ต้นแบบการการดูแลผู้สูงอายุเงินทั้งสองแห่งต่างก็ประสบเช่นเดียวกันคือ ปัญหาด้านบุคลากรซึ่งมีไม่เพียงพอต่อการให้บริการผู้สูงอายุ ทั้งนี้ความสำเร็จของพื้นที่ต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุเงินทั้งสองแห่ง คือ กิจกรรมและการบริการที่สะท้อนผ่าน การเข้าร่วมของผู้สูงอายุที่มีความตั้งใจ และรวมตัวกันมารับบริการ ได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสามารถตอบโจทย์กับสภาพสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันของเงินได้เป็นอย่างดี

ต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุในลักษณะไปเข้าเย็นกลับของทั้งสองพื้นที่ในการศึกษาคั้งนี้ คือ เทศบาลนครช่างไห่ (Shanghai) เขตจิ้งอัน (Jing’an) และมณฑลชื้อชวน (Sichuan) เมืองเฉิงตู (Chengdu) เขตเวินเจียง จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งสองพื้นที่ได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1) การบริการในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุย่อมมีความแตกต่างกันไปตามบริบทในแต่ละชุมชน และที่มาของการก่อตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ เขตจิ้งอัน เริ่มต้นให้ความสำคัญกับศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในปี ค.ศ. 2010 ซึ่งรัฐบาลเขตจิ้งอันได้ลงนามในสัญญาข้อตกลงกับรัฐบาลเทศบาลนครช่างไห่ให้พัฒนาเขตจิ้งอัน

เป็นเขตตัวอย่างในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเขตจิ้งจอนี่ (Home Care) เป็น 1 ใน 13 ชุมชนในเทศบาลนครช่างไห่ ที่ได้รับรางวัลชุมชนต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุประจำปี ค.ศ. 2011 และให้บริการผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตจิ้งจอนี่ สำหรับศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเขตเวินเจียง (Spirit Home) นั้น ตั้งขึ้นโดยองค์กรที่ไม่แสวงหาผลประโยชน์ NPO-Non Profit Organization ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสาธารณประโยชน์ทั้งต่อผู้สูงอายุ สตรี เด็ก และคนพิการ ที่เป็นเกษตรกรที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ เนื่องจากถูกเวนคืนที่ดินจากรัฐบาล แต่จะเน้นเฉพาะผู้สูงอายุเป็นหลัก เห็นได้ว่า ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของบริการ ผู้สูงอายุในเขตจิ้งจอนี่ ซึ่งอยู่ในเขตเมืองจะต้องการบริการอาหารจากศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ในขณะที่ผู้สูงอายุในเขตเวินเจียงจะต้องการบริการอาหารเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะที่ตั้งของ Spirit Home ในเขตเวินเจียง จะตั้งในบริเวณเขตที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ มีความเงียบสงบ ไม่มีรถผ่านไปมา ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุสามารถเดินไปมาได้สะดวก ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุสามารถเดินกลับไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้านของตนได้ ในขณะที่ Home Care ในเขตจิ้งจอนี่ จะมีลักษณะเป็นตึกสูง รถพลุกพล่าน เพราะอยู่ในเขตเมือง จึงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความยากลำบากในการเดินกลับไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้าน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะรับบริการอาหารกลางวันจากศูนย์ดูแลผู้สูงอายุมากกว่า

2) ถึงแม้ว่าการดูแลผู้สูงอายุของทั้งสองพื้นที่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของความเป็นเมือง แต่จุดเด่นของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุทั้งสองแห่งที่มีเหมือนกันคือ การให้บริการด้วยใจรักของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ที่มีความตั้งใจทำงานนี้ด้วยใจรัก ไม่ได้นึกถึงเงินเดือนที่จะได้รับ และมีความเข้าใจในสภาพสังคมจีนในปัจจุบันว่า ผู้สูงอายุจะต้องอาศัยอยู่คนเดียว อันเนื่องมาจากลูกหลานไปทำงานในเมือง การดูแลผู้สูงอายุให้มีความสุขเสมือนกับดูแลพ่อแม่ของตน ทำให้การปฏิบัติหน้าที่เพื่อดูแลผู้สูงอายุเต็มไปด้วยความรัก และเอาใจใส่ ไม่มีปัญหาในเรื่องการทำร้ายผู้สูงอายุ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุที่เข้ามาทำงานจะไม่ได้คิดในเรื่องเงิน หรือค่าตอบแทน ทำด้วยความสมัครใจ ซึ่งมีเหตุปัจจัยในการทำงานนี้คือ

2.1) เป็นคนรักเด็ก รักที่จะดูแลผู้สูงอายุเสมือนเป็นพ่อแม่ของตน ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นภาระที่จะต้องดูแลผู้สูงอายุ

2.2) มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ หรือการดูแลเด็กมาก่อน เช่น เป็นครูอนุบาล

2.3) ภูมิหลังของครอบครัวที่ต้องอาศัยอยู่ห่างไกลพ่อแม่ จึงทำให้มีความเชื่อว่า “หากตนเองดูแลผู้สูงอายุได้ดี ก็เหมือนว่าดูแลพ่อแม่ที่ดีด้วย รวมทั้งพ่อแม่ของตนก็จะมีคนดูแลที่ดีด้วยเช่นกัน”

3) การเปลี่ยนผ่านสังคมจีนจากครอบครัวใหญ่มาเป็นครอบครัวเดี่ยวตามนโยบายลูกคนเดียว ทำให้ผู้สูงอายุมีรูปแบบการอยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงไป การอยู่คนเดียว หรืออยู่กันโดยลำพังของผู้สูงอายุ จึงพบเห็นได้ทั่วไปทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนในรูปแบบต่างๆ จึงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคมจีนปัจจุบัน เพื่อรองรับผู้สูงอายุที่ต้องการผู้ดูแลทั้งในลักษณะแบบไปเข้าเย็นกลับหรือการอยู่อาศัยประจำในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามจากการศึกษานี้พบว่า รูปแบบการอยู่อาศัยแบบไปเข้าเย็นกลับของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุทั้งสองแห่งนี้ สามารถรองรับผู้สูงอายุในชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะลักษณะการตั้งศูนย์ดูแลฯ จะอยู่ในชุมชนที่ผู้สูงอายุสามารถเดินมารับบริการเอง

ได้ ดังนั้นจากการศึกษาจึงพบว่าผู้สูงอายุเกือบทุกคนจะเดินมารับบริการด้วยตนเองในตอนเช้า และเดินกลับเองในตอนเย็น ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความสุข ที่ยังคงได้อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิมๆ ไม่ต้องไปอาศัยอยู่ที่อื่น อีกทั้งยังได้มีสังคมเพื่อนใหม่ที่มีอายุใกล้เคียงกัน มาทำกิจกรรมร่วมกัน เหมือนกับมาโรงเรียนในตอนเช้าและกลับตอนเย็น

เมื่อเปรียบเทียบการดูแลผู้สูงอายุของประเทศไทยในลักษณะไปเข้าเย็นกลับแล้วจะคล้ายคลึงกับชมรมผู้สูงอายุที่มีอยู่ในทุกตำบลของประเทศไทย ที่มีลักษณะการดูแลผู้สูงอายุทางด้านสังคม โดยให้มาร่วมกันทำกิจกรรม อย่างไรก็ตามสิ่งที่มีความแตกต่างกันคือ กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุจะไม่ได้มีเป็นประจำทุกวัน โดยปกติแล้วในแต่ละตำบลจะมีจัดขึ้นเดือนละครั้งเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุไทย จะไม่ได้เดินมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเองเท่าไรนัก ส่วนมากจะมีลูกหลานมาส่ง และมารับกลับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศูนย์กลางหรือสถานที่ตั้งสำหรับทำกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุอาจอยู่ไกลเกินกว่าที่ผู้สูงอายุจะเดินทางมาเองได้ นอกจากนี้จะพบว่าบริบทของสังคมไทยและสังคมจีนมีความแตกต่างกันในเรื่องของรูปแบบการอยู่อาศัย ผู้สูงอายุไทยจะยังคงอาศัยอยู่กับลูกหลาน และชอบที่จะอยู่กับบ้าน ไม่ต้องการที่จะเดินทางไปไหน แตกต่างกับผู้สูงอายุจีนที่มีความกระตือรือร้นมารับบริการด้วยตนเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ท่าเลที่ตั้งของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการมารับบริการหรือไม่ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมที่แตกต่างกันนั่นเอง

4) สาขาที่เรียนจบของผู้ดูแลในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อการให้การบริการผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ที่ดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ต้นแบบทั้งสองแห่งจะเรียนจบสาขาที่เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุโดยตรง นั่นคือ สาขาสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้การมีผู้ดูแลที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความรู้ในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ จะทำให้มีการดูแลผู้สูงอายุด้วยใจรัก และมีจิตวิญญาณในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อสภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุที่มารับบริการอีกด้วย นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดูแลผู้สูงอายุทุกคนจะผ่านกระบวนการอบรมในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุก่อนจะเข้ามาทำงานเพื่อดูแลผู้สูงอายุจริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการดูแลผู้สูงอายุที่ได้มาตรฐาน และการบริการที่เป็นมืออาชีพ

5) การให้การบริการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นหัวใจในการดูแลผู้สูงอายุเงิน สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถมารับบริการได้ที่ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุทั้งสองแห่ง ที่เป็นอยู่ในเมืองและชนบทได้ให้ความสำคัญกับการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ และมีการจัดตารางไปเยี่ยมบ้านในทุกอาทิตย์ สัปดาห์ละสองครั้ง

6) การมีอาสาสมัครในชุมชนเข้ามาช่วยดูแลผู้สูงอายุทั้งในศูนย์และการลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชนและภาครัฐในการเข้ามาวิพากษ์เพื่อช่วยเหลือและดูแลคนในชุมชนของตน การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความสามัคคีกันในชุมชน และการได้พบปะ ทำความรู้จักกับคนในชุมชนเดียวกันแล้ว ยังทำให้เกิดความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลทำให้การดูแลผู้สูงอายุนี้มีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต หากภาครัฐที่เป็นผู้มาตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุดังกล่าวได้ออกไปจากพื้นที่เพื่อไปจัดบริการให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่แห่งอื่น คนที่เป็นอาสาสมัครเองก็จะสามารถสานต่อเจตนารมย์การ

ให้บริการผู้สูงอายุดังกล่าวได้ ดังนั้นการมีอาสาสมัครเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ หรือช่วยดูแลผู้สูงอายุ
นี่เป็นสิ่งที่ดี และสมควรที่จะนำไปเป็นต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุ ในขณะที่สังคมไทย ก็จะมีอาสาสมัคร
ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (มผส.) ในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ เฝ้าระวังและเตือนภัย รวมทั้ง
การจัดบริการและสวัสดิการ แต่หากเปรียบเทียบรูปแบบของกิจกรรมในการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุของสังคม
จีนกับไทยจะมีความแตกต่างกัน คือ มผส.ของไทย จะมีการแต่งตั้งตำแหน่งอย่างเป็นทางการ หมู่บ้าน
ละหนึ่งคน แต่ มผส.ของจีน จะไม่มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ แต่มีอาสาสมัครจำนวนมากที่มีความ
ตั้งใจเข้ามาดูแลผู้สูงอายุ นอกจากนี้ลักษณะกิจกรรมก็ยังมี ความแตกต่างกัน คือ มผส.ไทย จะเป็นการ
ไปเยี่ยมบ้านเพื่อพูดคุย ช่วยเหลือ และจัดบริการ สวัสดิการต่างๆ แต่ในขณะที่ มผส.จีน จะมีการทำ
กิจกรรมที่นึกถึงความต้องการ และความชอบของผู้สูงอายุเป็นหลัก จะไม่ได้เน้นบริการและสวัสดิการ
เพียงอย่างเดียว แต่เน้นการให้การบันเทิง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข เช่น การร้องเพลง เต้นรำ เล่นไพ่
หรือเล่นเกมส์ ตามความชอบของผู้สูงอายุแต่ละคน ดังนั้นในการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน มผส.ไทย อาจนำ
กิจกรรมของ มผส.จีน ดังกล่าวไปปรับใช้กับผู้สูงอายุไทย โดยเฉพาะในเรื่องการให้ความบันเทิงใจ เพื่อ
ให้ผู้สูงอายุคลายความเหงา ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขมากขึ้น

7) ในการจัดที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุของจีน โดยเฉพาะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่อยู่ใน
คอนโดมิเนียม จะมีการจัดสรรห้องพักโดยนึกถึงสภาพร่างกาย และสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญ นั่นคือ
สำหรับผู้สูงอายุหรือประชาชนที่มีสภาพร่างกายไม่แข็งแรง ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ด้วยตนเอง รัฐบาล
จะมีการจัดสรรโดยให้อาศัยอยู่ในชั้นล่าง และสำหรับผู้สูงอายุที่สามารถช่วยตัวเองได้ ก็จะอาศัยอยู่ชั้น
ที่สูงขึ้น

กิจกรรมทางสังคม: ความเข้าใจ และปัจจัยที่สนับสนุนให้ผู้สูงอายุจีนมีศักยภาพ

การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในประเทศจีนเล็งเห็นความสำคัญ
ที่จะทำความเข้าใจกิจกรรมทางสังคมที่มีอยู่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้ช่วยสนับสนุน
ให้พวกเขามีศักยภาพ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับประเทศไทยได้ต่อไปในอนาคต

“กิจกรรมสังคมของผู้สูงอายุ” ต่างมุ่งเป้าไปที่ความมีศักยภาพและคุณภาพชีวิตที่มีคุณค่าของ
ผู้สูงอายุทั้งสิ้น กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุจึงมีรูปแบบที่กว้างขวางเป็นกิจกรรมในแง่ของการมีส่วนร่วม
ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสังคมพื้นฐานในรูปแบบของการพบปะ พูดคุย หรือกิจกรรม
รวมกลุ่มในลักษณะของการออกกำลังกาย สังสรรค์ อาสาสมัคร ทั้งนี้ทั้งนั้นกิจกรรมทางสังคมไม่ว่าใน
รูปแบบใด จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้สุขภาพของผู้สูงอายุ ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ มีแนวโน้มเป็นไปได้ในทางที่ดี
ยิ่งขึ้น ช่วยทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิต ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุใดๆ ก็ตาม
หมายถึงผู้สูงอายุเหล่านั้นได้มีตัวตน มีบทบาทอยู่ในสังคมระดับหนึ่ง กล่าวได้ว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นให้กับ
ผู้สูงอายุนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้มีการรวมตัวกัน เพื่อพัฒนาตนเอง รวมถึงพัฒนาสังคม
ใช้เวลาว่างไปกับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อให้มีสิ่งยึดเหนี่ยว โดยมีสถาบันครอบครัว และชุมชน
เป็นสถาบันพื้นฐานในการดำเนินการและให้การสนับสนุน

การจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุในจีนจากการลงพื้นที่ศึกษาผ่านการสังเกต นั้น เป็นการจัดกิจกรรมโดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนในสังคม ในระดับที่ผู้สูงอายุสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามอัตภาพ นอกจากนั้นยังจัดขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ลดความรู้สึก เหนง ความเปล่าเปลี่ยวเดียวดาย และความรู้สึกอ้างว้างลง ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้ว่าตนยังมีคุณค่า และยังมีประโยชน์ต่อสังคม และชุมชนของตน และยังมีเป้าหมายเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีการพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ เป็นต้น

จากการสำรวจภาคสนามพบว่า มีปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพ หรือส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกมาเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

1) สุขภาพ

สุขภาพถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญสำหรับการเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคม กล่าวได้ว่า เป็นเสมือนบันไดขั้นแรก สู่การนำไปสู่ขั้นต่อไป หากผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ดีแล้ว ก็ย่อมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุค้นหากิจกรรมให้กับตนเองเพิ่มเติม การก้าวออกมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในที่สาธารณะจึงเริ่มต้นจากปัจจัยพื้นฐานด้านสุขภาพเป็นสำคัญ

สังเกตได้ว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในที่ต่างๆ นั้น ล้วนเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง คล่องแคล่ว เคลื่อนไหวได้อย่างกระฉับกระฉ่ง มีความสุข สนุกสนานไปกับกิจกรรมที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่ง ไม่เพียงเท่านั้น การยังเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ ก็ยังส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดียิ่งขึ้นทั้งกายและใจ รวมถึงได้มีความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุคนอื่นๆ ในวัยเดียวกันอีกด้วย

2) สถานที่ตั้งและระยะทาง

สถานที่ตั้งและระยะทาง เป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกไปเข้าร่วมกิจกรรมในที่ต่างๆ กล่าวคือ ผู้สูงอายุต้องคาดเดาถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ความใกล้ไกลของกิจกรรมที่จะเข้าร่วม โดยคำนึงถึงความสะดวกรวดเร็วเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี การเดินทางในเขตเมืองอย่างจิ้งอัน ถือว่ามีความสะดวกสบาย และทั่วถึงมากพอสมควรทั้งรถเมล์ และรถไฟใต้ดิน แต่ปัจจัยที่สำคัญอีกประการคือ กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตจิ้งอันนี้ กระจายตัวอยู่มากในทุกๆ ที่ รวมถึงรวมตัวกันอยู่มากในใจกลางเมืองที่ถนนหนทางจึงทำให้ระยะทางของสถานที่ตั้งที่จะต้องออกมาเข้าร่วมกิจกรรม มีข้ออุปสรรคสำคัญ ผู้สูงอายุส่วนมากใช้การเดินทางออกมาทำกิจกรรมในที่ที่ใกล้กับที่พักของตนเองมากกว่าจะเลือกเดินทางไปในที่ไกลออกไป จึงส่งผลให้เราสามารถพบเห็นกิจกรรมทางสังคมได้ง่าย และพบเห็นในจำนวนมากในเขตเมือง

ในทุกวันนี้หากเราสังเกตให้ดีจะพบว่าเมื่อมีคนเดินผ่านมาทุกๆ 10 คนจะพบผู้สูงอายุเดินปะปนมา 1 คนโดยเฉลี่ยให้เราพบเห็นเสมอ ผู้สูงอายุที่ว่านี้จะมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเรากำลังอยู่ในสภาวะของสังคมผู้สูงอายุแล้ว อายุที่ว่าจริงไม่ใช่เป็นเพียงแค่ตัวเลขเท่านั้นแต่ต้องตระหนักถึงสภาวะกาย สภาวะจิต การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังอายุ 60 ปีหรือวัยเกษียณไปแล้วด้วย ด้วยวิวัฒนาการด้านการแพทย์ทำให้ผู้คนมีอายุยืนยาวมากขึ้นและในขณะเดียวกันการมีอายุยืนยาวได้ต้องมีปัจจัยหลายด้านมาประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นการดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรง การดูแล

สุขภาพจิตให้สมบูรณ์และมีความสุข เป็นสิ่งสำคัญมากที่งานวิจัยในครั้งนี้อาจต้องเกิดขึ้นเพราะไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ของเรา ญาติของเรา รวมถึงตัวเราเอง ก็จะต้องถึงวันของคำว่า “ผู้สูงอายุ” ซึ่งในประเทศไทยของเรามีภาพของการดูแลผู้สูงอายุอยู่บ้างแต่หากต้องการความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเสมือนการต่ออีกข้อสภาพของความสุขให้กับผู้สูงอายุเราจึงต้องศึกษาวิธีการ กระบวนการดูแลผู้สูงอายุในต่างประเทศเพื่อนำมาปรับใช้กับผู้สูงอายุในประเทศไทยของเรา ซึ่งประเทศจีนเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องมีผู้สูงอายุจำนวนมากเช่นกัน การจัดการด้านการส่งเสริมกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากๆ เหล่านี้มีความน่าสนใจอย่างมาก ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อดูกิจกรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เขตเมือง ศึกษาในเมืองชางไห่ เขตจิ้งอัน และพื้นที่กิจกรรมผู้สูงอายุในชนบทที่เมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง โดยพบว่ากิจกรรมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นทั้ง 2 เมือง ทำให้มีการแสดงถึงศักยภาพและคุณภาพชีวิตที่มีคุณค่าของผู้สูงอายุ ที่ยังคงมีความหมายทั้งสิ้น ทั้งที่เป็นในรูปแบบของกิจกรรมทางสังคมแบบทั่วไปที่พบเห็นทั้งในเขตเวินเจียงและเขตจิ้งอัน เช่น การรำไทเก๊ก การเต้นรำ การร้องเพลง การรำพัด การเต้นแอโรบิค เป็นต้น และกิจกรรมทางสังคมกรณีเฉพาะคือ กิจกรรมหาคู่ให้บุตรเกิดขึ้นที่ชางไห่ ผู้สูงอายุที่ออกมาร่วมกิจกรรมทุกคนมาด้วยความเต็มใจ สมัครใจมาเพื่อหาพบปะพูดคุยกันและทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากได้พบเพื่อนๆ ในวัยเดียวกันแล้ว การแสดงความสามารถในพื้นที่สาธารณะที่มีอยู่ทุกมุมเมือง เช่น ความสามารถในการเต้นรำของผู้สูงอายุ การร้องเพลงของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้คนที่ผ่านไปมาจำนวนมากไม่ว่าจะเป็น เด็ก วัยรุ่น หรือวัยเดียวกันหยุดชมและชื่นชมในความสามารถของผู้สูงอายุเหล่านั้น สร้างความรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเองให้เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุเหล่านั้นได้

นอกจากนี้รัฐบาลของจีนยังสนับสนุนโครงการต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างลานกิจกรรมสาธารณะ เครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง ซึ่งเป็นการแสดงทางสัญลักษณ์ว่า รัฐบาลผลักดันให้ประชาชนได้มีพื้นที่ในการออกกำลังกายและพร้อมสนับสนุนให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมทางสังคมและด้านสุขภาพในเขตใกล้บ้านซึ่งพบเห็นได้ทั้งพื้นที่เขตเมืองที่เมืองชางไห่ เขตจิ้งอัน และเมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง กิจกรรมผู้สูงอายุที่ทำไม่ว่าจะเป็นการรำไทเก๊ก เต้นรำ เต้นแอโรบิค ฯลฯ จะมีความคล้ายคลึงกันแต่มีความแตกต่างกันด้านพื้นที่ และการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่นหรือวัยอื่นๆ กล่าวคือ ในเมืองชางไห่เป็นลักษณะของเทศบาลนคร มีตึกสูงใหญ่ ห้างสรรพสินค้าและมีผู้คนเดินมากมายนานกิจกรรมของผู้สูงอายุจึงเป็นบริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าที่มีผู้คนหลากหลายวัยทั้งมาเดินเล่นและมาจับจ่ายสินค้า การทำกิจกรรมของผู้สูงอายุจึงมีลักษณะคล้ายเป็นลานแสดงไปโดยปริยาย เช่น การร้องเพลง การเต้นรำ มีผู้แสดงและมีผู้ชม มีเสียงปรบมือให้กับผู้สูงอายุเหล่านั้นที่ถูกจ้องมองด้วยความรู้สึกถึงความสามารถของผู้สูงอายุมี และผู้สูงอายุก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ตนเองมีความสามารถได้รับคำชมเสียงปรบมือมีคนหยุดดู หยุดมอง จึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์และความคาดหวังที่ดีของผู้สูงอายุ ผลที่ได้รับคือ สุขภาพกาย สุขใจ สุขภาพกายสมบูรณ์ สุขภาพใจแข็งแรง ในขณะที่พื้นที่สาธารณะในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุในเมืองเฉิงตู เขตเวินเจียง ซึ่งเป็นพื้นที่เขตชนบทการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุจะทำบริเวณลานสวนสาธารณะริมแม่น้ำ ที่ขนานไปด้วยถนนทั้งสองฝั่งของแม่น้ำ จึงเป็นการรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพลักษณะเป็นกลุ่มๆ กระจายตัวทั่วบริเวณริมแม่น้ำ แสงสว่างมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับที่เมืองชางไห่ เขตเวินเจียง จึงเป็นการทำกิจกรรมเพื่อพบเจอเพื่อนในวัยเดียวกันรวมถึงเพื่อสุขภาพกายและ

สุขภาพใจเป็นประเด็นสำคัญสำหรับที่นี่ ด้วยลักษณะความเป็นเมืองของช่างไหมจึงทำให้เกิดกิจกรรมที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากมาวมารวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมเฉพาะ เช่นการหาคู่ให้บุตร ทำให้ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อื่นๆ ที่มีความต้องการคล้ายคลึงกันและไม่มีกิจกรรมนี้สนใจเดินทางมาร่วมกิจกรรมในเทศบาลนครแห่งนี้ รวมถึงเมื่อมีกลุ่มผู้สูงอายุจากที่ต่างๆ สนใจเข้ามาในทำกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเฉพาะหรือกิจกรรมทั่วไปในเมืองช่างไหม จึงทำให้มีการสร้างมหาวิทยาลัยของผู้สูงอายุเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ การทำกิจกรรมเข้าร่วมทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ จึงมองได้ว่ากิจกรรมของผู้สูงอายุในเขตเมืองจะมีหลากหลายและรองรับความต้องการของผู้สูงอายุมากกว่าเขตชนบท จากการลงพื้นที่ภาคสนามในครั้งนี้นักนำมาเปรียบเทียบการทำกิจกรรมในผู้สูงอายุในประเทศไทยแล้ว อาจกล่าวได้ว่าความคิดด้านปัจเจกชนของผู้สูงอายุที่แสดงออกในที่สาธารณะของจีนมีความแตกต่างจากไทย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม การเดินรำ รำพัด การเดินแอโรบิค หรือหลายๆ กิจกรรมเป็นกิจกรรมที่อาศัยการรวมกลุ่ม และความกล้าแสดงออก ซึ่งบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่ทำให้กิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจจากตัวผู้สูงอายุเอง เช่น อายที่จะออกไปเดินยกแข้งยกขาข้างนอกบ้าน เป็นต้นจึงทำให้การทำกิจกรรมของผู้สูงอายุของไทยจึงพบเห็นได้ไม่มากเท่ากับประเทศจีน

กิจกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ มโนทัศน์ของการทำกิจกรรม (Activity Theory) มองว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขทั้งกายและใจได้ หากมีการทำกิจกรรมและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และกิจกรรมก็จะทำให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและรู้สึกว่าตนมีประโยชน์ และการที่มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ต้องการสังคมและการมีส่วนร่วมไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็ตาม ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุในระดับมหภาคและระดับจุลภาค ระดับมหภาครัฐบาลควรให้การสนับสนุนโครงการกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ จัดพื้นที่สาธารณะและสนับสนุนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดอย่างเป็นรูปธรรมสามารถเข้าถึงกิจกรรมได้ง่าย ในระดับจุลภาคเป็นการปลูกฝังค่านิยมในการทำกิจกรรม ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เข้าใจในการทำกิจกรรมสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับการทำกิจกรรมและการมองเห็นคุณค่าในวัยหลังเกษียณอายุ ความสำเร็จของการส่งเสริมกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุไม่เพียงทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดีแล้ว พื้นที่สาธารณะที่มีผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรมในหลายๆ แห่งจะทำให้เป็นที่น่าอยู่ มีความศีกคักรื่นเริงและดูไม่เจียบเหงากับประชาชนในทุกๆ วัย

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

สังคมจีนและสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงอายุ” แล้วเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมาและกำลังเดินไปสู่ความเป็น “สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์” ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าเช่นเดียวกัน หากแต่วิธีการในการเตรียมความพร้อมหรือการให้ความดูแลผู้สูงอายุในสังคม ซึ่งหลักเกณฑ์หนึ่งที่ใช้ในการแบ่งการได้รับสิทธิประโยชน์เมื่อยามชราคือการประกอบอาชีพก่อนวัยเกษียณที่แตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ที่ทำงานให้กับราชการมีระบบการดูแลอย่างหนึ่ง คนที่ทำงานให้กับภาคเอกชนมีระบบการดูแลอย่างหนึ่ง คนทั่วไปที่ไม่ได้ทำงานให้กับสองกลุ่มแรก (ไม่) มีระบบการดูแลอีกอย่างหนึ่ง ด้วยระบบการดูแลที่มีความแตกต่างกันย่อมต้องส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเมื่อยามชรามีความแตกต่างกันออกไปด้วย

“สังคมสูงอายุ” ที่หมายถึง สังคมที่มีแต่คนสูงอายุ อาจจะไม่ใช่ปัญหาหากรัฐสามารถจัด “ระบบสวัสดิการ” เพื่อให้ความคุ้มครองดูแลทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และที่อยู่อาศัย ได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มคนแต่หากการให้สำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุนั้นอยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงการใช้ชีวิตภายหลังจากเกษียณที่ควรจะเป็นตาม อัตรภาพและมีคุณภาพควบคู่กันเชื่อได้ว่าคนสูงวัยก็ไม่ใช่ปัญหา การเตรียมพร้อมเพื่อรับมือสังคมสูงอายุ โดยสมบุรณ์ที่ซึ่งในสังคมจะมีแต่คนสูงอายุในอนาคตอันใกล้และมีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลกของ จีนนั้นเริ่มมาตั้งแต่ช่วงของการปฏิวัติวัฒนธรรมระหว่างปี ค.ศ. 1966-1976 โดยรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง เป็นผู้รับผิดชอบจัดสวัสดิการผู้สูงอายุและสวัสดิการสังคม จนกระทั่งถึงปัจจุบันที่อยู่ในความดูแลของ หน่วยงานที่ใช้ชื่อว่า China National Working Commission on Ageing (CNWCA) ภายใต้กระทรวง แรงงานและความมั่นคงทางสังคมหรือ Ministry of Labor and Social Security (MOLSS) โดยมี กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ในการดูแลผู้สูงอายุทั้งประเทศอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งกำหนดไว้ อย่างชัดเจนข้อหนึ่งว่า ผู้สูงอายุจีนทุกคนจะต้องได้รับความคุ้มครองดูแล

นอกจากประเด็นเรื่องของการจัดระบบสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุในภาพรวมของประเทศจีนแล้ว การศึกษาระบบดูแลผู้สูงอายุที่เป็น “ต้นแบบของการดูแลผู้สูงอายุ” หรือระบบที่เรียกว่า “Virtual Ageing Care System” เพื่อศึกษาในเขตพื้นที่ต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถ นำมาเป็นแบบอย่างและปรับใช้ด้วยการสร้างและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทยให้สามารถ ดูแลได้อย่างครอบคลุม ทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยในสังคมไทยปัจจุบัน มีแรงงานที่กำลังจะเป็นผู้สูงอายุ ในอนาคตมากกว่าร้อยละ 65 ยังไม่ได้รับความคุ้มครองดูแล มีเพียงร้อยละ 10 ซึ่งเป็นกลุ่มข้าราชการ เท่านั้นที่ได้รับการดูแลอย่างดีจากรัฐ ที่เหลือได้ชื่อว่ามีแต่ยังไม่ดีภายใต้กองทุนประกันสังคม

ประเด็นสุดท้ายคือ “กิจกรรมทางสังคม” ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาท ทางสังคมในเชิงบวกภายในชุมชน การมีมาตรการทางสังคมเพื่อรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในสังคม สูงวัยควบคู่กันกับมาตรการทางเศรษฐกิจจะทำให้รัฐและสังคมแก้ไขสถานการณ์ของสังคมสูงวัยได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับใช้กับสถานการณ์สังคมสูงอายุของ ประเทศไทยในมิติทางสังคมได้เป็นอย่างดี

การจัดการดูแลผู้สูงอายุในจีนที่น่าสนใจเป็นต้นแบบของการดูแลผู้สูงอายุที่ได้พบจากการศึกษา ในครั้งนี้ทั้งในเขตเมือง ที่เทศบาลนครเซี่ยงไฮ้ (Shanghai) เขตจิ้งอัน (Jing'an) และเขตชนบท ที่มณฑล ซื่อชวน (Sichuan) เมืองเฉิงตู (Chengdu) เขตเวินเจียง (Wengjiang) พบว่า 1) การบริการในศูนย์ ดูแลผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันไปตามบริบทในแต่ละชุมชน ที่มาของการจัดตั้ง และลักษณะที่ตั้งของ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุในเมืองจะมีความต้องการการบริการในเรื่องอาหารมากกว่าผู้สูง อายุในชนบท 2) จุดเด่นของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุทั้งสองแห่งที่มีเหมือนกันคือ การให้บริการด้วยใจรักของ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ที่มีความตั้งใจทำงานนี้ด้วยใจรัก ไม่ได้นึกถึงเงินเดือนที่จะได้รับ โดยมีเหตุจูงใจให้มาทำงานนี้เพราะ 2.1) เป็นคนรักเด็ก รักที่จะดูแลผู้สูงอายุเสมือนเป็นพ่อแม่ของตน ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นภาระที่จะต้องดูแลผู้สูงอายุ 2.2) มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ หรือการดูแลเด็ก มาก่อน เช่น เป็นครูอนุบาล 2.3) ภูมิหลังของครอบครัวที่ต้องอาศัยอยู่ห่างไกลพ่อแม่ จึงทำให้มีความเชื่อ

ว่า “หากตนเองดูแลผู้สูงอายุได้ดี ก็เหมือนว่าได้ดูแลพ่อแม่ที่ดีด้วย รวมทั้งพ่อแม่ของตนก็จะมีคนดูแลที่ดีด้วยเช่นกัน” 3) การเปลี่ยนผ่านสังคมจีนจากครอบครัวใหญ่มาเป็นครอบครัวเดี่ยวตามนโยบายลูกคนเดียว ทำให้ผู้สูงอายุมีรูปแบบการอยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงไป การอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุ ทำให้รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น การมีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น 4) สาขาที่เรียนจบของผู้ดูแลในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อการให้บริการผู้สูงอายุ ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดูแลผู้สูงอายุผ่านการอบรมในเรื่องการดูแล ก็จะทำให้มีการบริการที่ดี ได้มาตรฐาน และเป็นมืออาชีพ 5) การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นหัวใจในการดูแลผู้สูงอายุเงินที่ไม่สามารถมารับบริการได้ที่ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ถูกทอดทิ้ง 6) การมีอาสาสมัครในชุมชนเข้ามาช่วยดูแลผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชนและภาครัฐในการเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการดูแลคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน รวมทั้งทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต 7) รัฐบาลจีนจะให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในเรื่องการจัดที่อยู่อาศัย โดยนึกถึงสภาพร่างกายและสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ผู้สูงอายุที่ไม่แข็งแรง หรือไม่สามารถเคลื่อนไหวตนเองได้ จะให้อาศัยอยู่ชั้นล่าง เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเคลื่อนย้าย

นอกจากการมีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุที่น่าสนใจแล้ว กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุที่พบในจีนมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง ปัจจัยที่ทำให้เกิดกิจกรรมทางสังคมซึ่งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพ ทำให้พวกเขามีความสุขใจ สุขภาพกายที่ดีในบั้นปลายชีวิต พบการทำกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในเขตเมืองและในเขตชนบท โดยมีองค์ประกอบที่ทำให้เกิดกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในจีนดังนี้ 1) กิจกรรมของผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ลักษณะแรกกิจกรรมแนวสันตนาการและนันทนาการ ได้แก่ กิจกรรมเต้นแอโรบิค เต้นรำ รำไทเก๊ก ประสานเสียงร้องเพลง กิจกรรมดนตรีสด วงไฟโต้สู้ รำพัด ลักษณะสองส่งเสริมการเรียนรู้และการฝึกอบรม ได้แก่ การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ และลักษณะที่สามารถให้บริการเพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคม ได้แก่ ด้านการร่วมเป็นกรรมการบริหาร ด้านการร่วมลงมือดำเนินการ ด้านการร่วมในกิจกรรมของศูนย์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นในนครเทศบาลข้างไห่ เขตจิ้งอันทั้งหมด ส่วนในเมืองเฉิงตู เขตเวินเจียงจะพบกิจกรรมแนวสันตนาการและนันทนาการที่มีความคล้ายคลึงกันกับเขตจิ้งอัน และด้านให้บริการเพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคมทั้ง 2 เขต นอกจากนี้กิจกรรมที่แบ่งออกได้ 3 ลักษณะแล้วกิจกรรมเฉพาะที่น่าสนใจในเมืองข้างไห่ เขตจิ้งอันเกี่ยวกับการหาคู่ให้บุตรเป็นศูนย์รวมผู้สูงอายุให้มารวมกลุ่มกันในการทำกิจกรรมพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลครอบครัวและบุตรของตน กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกิจกรรมด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกับสังคมได้ สำหรับในเมืองข้างไห่ ที่เป็นเขตเทศบาลนครได้มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ให้ความรู้และมีกิจกรรมต่อยอดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ เช่น มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุสอนเต้นรำ สอนดนตรี สอนร้องเพลง ถ่ายรูป ทำอาหาร ภาษาอังกฤษ การวาดรูป เป็นต้น 2) การใช้พื้นที่สาธารณะในประเทศจีน ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าใช้พื้นที่ได้อย่างอิสระเสรี จัดได้ว่ามีได้ถูกปิดกั้นโดยรัฐฯ แต่อย่างไร จึงเป็นปัจจัยส่งเสริมอย่างสำคัญ ที่ทำให้ผู้คนสามารถออกมาใช้ชีวิตในพื้นที่ว่างในเมืองได้อย่างเต็มที่ ผู้สูงอายุ หรือใครก็ตามสามารถจับจองพื้นที่ในการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมได้อย่างกว้างขวาง ปราศจากการแทรกแซง จึงทำให้ผู้สูงอายุมีพื้นที่ในการแสดงออกโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายรวมถึงพื้นที่ในการทำกิจกรรมเป็นสถานที่เปิด

กว้างไม่มีเวลาปิดเปิดทำการ ไม่มีต้นทุน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้กิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นได้ง่าย และดำรงอยู่อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงสถานที่ตั้งกล่าวตั้งอยู่ย่านชุมชนที่สามารถเข้าถึงกิจกรรมได้ง่าย การเดินทางสะดวกจึงทำให้การทำกิจกรรมยังคงดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง 3) การออกกำลังกาย ถือเป็นกิจกรรมที่ประเทศจีนให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ในแง่ของรัฐบาล ยังมองว่าการกีฬา เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดงพลังของชาติในเวทีระดับโลก เรามักพบว่าประเทศจีนสามารถแสดงความโดดเด่นในด้านนี้ได้เป็นอย่างดีเหลือเชื่อสำหรับกีฬาแทบทุกประเภทไม่เพียงแต่ในกลุ่มผู้สูงอายุที่เรามักสังเกตเห็นพวกเขาเหล่านั้นเป็นกลุ่มหลักที่เข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายในที่สาธารณะกันอย่างแพร่หลาย รัฐบาลยังได้แสดงความห่วงใยด้านสุขภาพลงไปในระดับเยาวชนเพื่อปลูกฝังค่านิยมในการรักสุขภาพและหันมาออกกำลังกายกันให้มากขึ้นตั้งแต่ยังอยู่ในวัยรุ่น ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติของผู้สูงอายุในจีนที่สนใจการออกกำลังกาย ไม่ได้ถือว่าตนเองเป็นผู้สูงอายุหรือ “คนแก่” การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมทำให้ชีวิตหลังวัยเกษียณอายุยังคงอยู่อย่างมีความหมายผ่านกิจกรรมทางสังคมต่างๆ จึงเห็นได้ว่าทำไมผู้สูงอายุในจีนจึงไม่อยู่เฉยๆ เพียงแต่ในบ้านแต่กลับออกมาทำกิจกรรมทางสังคมตามพื้นที่สาธารณะอยู่เป็นจำนวนมาก

จากการศึกษาทำความเข้าใจมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การจัดระบบสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุในจีนมีความซับซ้อนและขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่ในแต่ละเมืองแต่ละมณฑลจะจัดการสวัสดิการเหล่านั้น ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญของการจัดการระบบสวัสดิการเพื่อให้เกิดการดูแลสวัสดิภาพของประชาชนให้ทั่วถึงในทุกกลุ่มอาชีพและในทุกระดับชนชั้น เงินสมทบที่เก็บไปจะนำไปเป็นเงินบำนาญชราภาพใช้ในชว่บั้นปลายชีวิต รัฐบาลจีนจึงให้ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุในเรื่องการสะสมเงินบำนาญชราภาพ ซึ่งรัฐบาลจะจ่ายเงินสมทบให้ผู้สูงอายุได้มีใช้อย่างเพียงพอจนสิ้นชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินจากบุตรหลาน นอกจากการนั้นรัฐบาลยังเห็นความสำคัญในการจัดการศูนย์ดูแลผู้สูงอายุที่มีอยู่หลายลักษณะซึ่งต้นแบบที่ได้ศึกษาในครั้งนี้เป็นแบบศูนย์บริการ (Day Care) แบบไปเช้าเย็นกลับ ซึ่งมีกระจายอยู่ในทุกเขตของประเทศจีน ทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงศูนย์บริการเหล่านี้ได้สะดวก ผู้ให้บริการจะเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมและมีใจใสในการให้บริการกับผู้สูงอายุเป็นอย่างดี รวมถึงในสถานที่ใกล้เคียงกันในเขตชุมชนที่ผู้สูงอายุพักอาศัยอยู่จะมีสวนสาธารณะอยู่กระจายทั่วไป มีเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง ลานออกกำลังกายที่รัฐบาลเปิดพื้นที่และให้การสนับสนุนให้ประชาชนออกกำลังกาย โดยมีนโยบายปลูกฝังการออกกำลังกายมาตั้งแต่วัยรุ่น จึงทำให้พื้นที่สาธารณะดังกล่าวไม่เป็นที่รกร้างว่างเปล่าแต่เต็มไปด้วยผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไปที่มาออกกำลังกาย มาแสดงความสามารถบนพื้นที่สาธารณะได้อย่างเปิดเผย ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้เกิดขึ้นทั้งทางตรง คือ ประชาชนมีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่แข็งแรง และผลทางอ้อมคือ การทำให้เกิดเมืองและชุมชนที่น่าอยู่

เอกสารอ้างอิง

- Bartlett, H., and Phillips, D. R. (1997) Ageing and aged care in the People's Republic of China: national and local issues and perspectives. *Health & Place*, 3(3), Doi. 149-159. [http://dx.doi.org/10.1016/S1353-8292\(97\)00008-7](http://dx.doi.org/10.1016/S1353-8292(97)00008-7). (Accessed December 8, 2013)
- China Labour Statistical Yearbook.(2005) <http://w1.mohrss.gov.cn/images/2006-11/16/27110316153762520791.pdf>. (Access December 8, 2013)
- Dabelko, H. I. and Zimmerman, J. A. (2008) Outcomes of Adult Day Services for Participants: A Conceptual Model. *Journal of Applied Gerontology*, doi. Vol, 27 (1): 78-92.
- E.-K. Othelia Lee and J. Kim. (2012). *Physical and Social Activities of Older Adults with Functional Limitations*, National Bureau of Statistics of China. (2013). <http://www.stats.gov.cn/english/>. (Accessed October 28, 2013)
- Kirwin, P. M., and Kaye, L. W. (1993) A comparative cost analysis of alternative models of adult day care. *Adm Soc Work*, Doi. Vol.17(2) :105-122.
- Leea Othelia Eun-Kyoung and Kimb Jeehoon. (2013). *Physical and Social Activities of Older Adults With Functional Limitations*. Doi, Vol.37, Issue 2 : 99-120.
- Linger Liu. (2013). *Shanghai population now overshadows Taiwan*. China Post. <http://www.chinapost.com.tw/china/national-news/2013/02/20/370722/Shanghai-population.htm>. (Accessed December 18, 2013)
- Ministry of Civil Affairs. (2009) Statistical report on the delvolpment of Civil Affairs undertaking in 1997. <http://cws.mca.gov.cn/article/tjbg/201006/20100600081422.shtml>. (Accessed December 18, 2013)
- Ministry of Human Resource and Social Security. (2009) Statistical communique on human resource and social security undertaking in 2009. http://w1.mohrss.gov.cn/gb/zwxx/2010-05/21/content_391125.htm. (Accessed December 18, 2013)
- Ministry of Human Resource and Social Security. (2010) Statistical communique on human resource and social security undertaking in 2010. http://w1.mohrss.gov.cn/gb/zwxx/2011-05/24/content_391125.htm. (Accessed December 18, 2013)
- National Bureau of Statistics.(2011) Statistical communique on the Third Census in 2010. http://www.stats.gov.cn/tjgb/rkpcgb/qgrkpcgb/t20110428_402722232.htm. (Accessed December 18, 2013)
- Population Reference Bureau. (2013). *2013 World Population Data Sheet*. Washington DC: Population Reference Bureau.

- Rok-Asean. (2013) *Community-based Home Care for older people in South East Asia: HelpAge Korea*. www.helpage.org/download/4daefd047e0c2. (Accessed October 28, 2013)
- United Nations. (2011). *World Population Prospects-The 2010 Revision Volume I: Comprehensive Tables*. New York. http://esa.un.org/wpp/Documentation/pdf/WPP2010_Volume-I_Comprehensive-Tables.pdf. (Accessed October 29,2013)
- United Nations. (2010) *Probabilistic Population Projections*. Department of Economic and Social Affairs, Population Division, Population Estimates and Projections Section: http://esa.un.org/unpd/ppp/Figures-Output/Population/PPP_Total-Population.htm. (Accessed October 28, 2013)
- World Bank. (1997) *Sharing rising incomes: Disparities in China*. Washington: World Bank.
- World Population Review. (2013) *China Population 2013*. World Population Review. <http://worldpopulationreview.com/china-population-2013/>. (Accessed October 28, 2556)
- World Population Review. (2013). *Shanghai Population 2013*. <http://worldpopulationreview.com/shanghai-population-2013/> . (Accessed October 29, 2013)
- Wu, B., Carter, M. W., Goins, R. T., and Cheng, C. (2005). Emerging Services for Community-Based Long-Term Care in Urban China. *J Aging Soc Policy*. *Doi*. Vol. 17(4): 37-60.
- Zhang, X., and Fisher, K. R. (2011) *Evaluating the Elderly Care Community Service in Shanghai*. Paper Presented at the Management and Service Science (MASS), 2011 International Conference. (Accessd August 12-14, 2011).